

Молода Україна

журнал українського демократичного молоді

РІК ВИДАННЯ IX

СЕРПЕНЬ — 1959

№ 62

В ЦЮМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

- МОЛОДЬ РІШАТИМЕ
- УКРАЇНЦІ НА ВІДЕНСЬКОМУ
ФЕСТИВАЛІ МОЛОДІ В ДВОХ
ПРОТИЛЕЖНИХ ТАБОРАХ
- СПІЛЬНА ЗАЯВА УКРАЇНСЬКИХ
ПОЛІТИЧНИХ УГРУПУВАНЬ З
ПРИВОДУ РУСИФІКАЦІЇ УКРАЇНИ
ЧИ ПЕРЕСТАНЕ "ВСЕСОЮЗНЕ"
БУТИ ТІЛЬКИ РОСІЙСЬКИМ?
- З РЕЗОЛЮЦІЙ VI
ВСЕКАНАДІЙСЬКОГО КОНГРЕСУ
УКРАЇНЦІВ
- Т. Яреско
"МОГИЛИ ЇХНІ НЕВІДОМІ"...
- Д. Г. Байрон
"МАЗЕПА"
- О. Генрі
"РІЗНІ ШКОЛИ"
- С. Голубенко
"СПІВЕЦЬ ШОТЛЯНДСЬКОГО
НАРОДУ"
- О. Довженко
АВТОБІОГРАФІЯ
- О. Збурський
"НОКТЮРН"
- А. Д.
"ЛЮДИ З ТОГО БОКУ"
- Яр Славутич
"СМЕРТЬ ІВАНА МАЗЕПИ"
- Кристоф Добсон
"ПОДОРОЖ ПО СССР"
- СИТУАЦІЯ "НАЗДОГАНАННЯ"
АМЕРИКИ
- ПОРЯТУНОК У НЕВТРАЛІТЕТІ?
- СВІТОВИЙ КОНГРЕС
УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА
- ШЕФ АМЕРИКАНСЬКОЇ РОЗВІДКИ
ПРО МІЛІТАРНУ СИЛУ СССР
- ЗАКРИПЧАНЕННЯ СОВЕТСЬКОЇ
ЖІНКИ
- Вісті з України, одумівська
хроніка тощо.

МОЛОДА УКРАЇНА

Видає Центральний Комітет Об'єднання Демократичної Української Молоді.

Редакція Колегія.

Умови передплати в Канаді:
На півроку \$1.75, на один рік \$3.00, на два роки \$5.00. В інших країнах рівновартість канадського долара. Ціна окремого числа 30 центів, а по-двоїного 40 центів.

MOLODA UKRAINA (Young Ukraine). A Ukrainian Monthly Magazine. Published by the Central Committee of the Ukrainian Democratic Youth Association. Subscription in Canada for 6 months \$1.75, one year \$3.00, two years \$5.00. Single issue 30 c., double issue 40 c.

MOLODA UKRAINA,
Postal Station "E", Box 8
Toronto, Ont., Canada.

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:**В Австралії:**

Mr. S. Krywolap,
Box 1586 M,
G. P. O. Adelaide,
S. Australia.

В Англії:

Mr. A. Bondarenko,
78 Keensington Park Rd.,
London, W. II,
England.

В Аргентині:

"Porohy",
Casilla de Carreo 3184,
Buenos Aires,
Argentyna.

У Франції:

Mr. S. Lewitcki,
Rue M. Demenitroux,
Bat. — 4, Ese. — F/97
Centre Petit Pre,
Creteil, Seine,
France.
Post conto:
Paris c/c - 8.286 — 55.

В Бельгії:

Mr. V. Vizir,
19 Place Hoover,
Louvain,
Belgium.

НА ОБКЛАДИНЦІ:

Бандуррист.
Мал. М. Дмитренка.

Україніка в збірниках Канадійської Асоціації Славістів

(CANADIAN SLAVONIC PAPERS).

Торонто, видання університету в Торонто у співпраці з університетом Британської Колумбії. Збірник 1, 1956, 106 стор., збірник 2, 1957, 132 стор., збірник 3, 1958, 121 стор.).

За ініціативою і при головній керівній участі Юрія Луцького, що вже кілька років керує відділом славістики Університету в Торонто, з'явилися перші три книжки "Канадійських славістичних записок" ("Canadian Slavonic Papers"). Ці три невеликих розміром збірники знаменують собою ніби "христини" не так давно народженої канадійської славістики.

Поруч з матеріалами про Росію, Польщу, Чехію та інші слов'янські нації і їхні культури, в кожному збірнику є матеріали і про Україну та її культуру. Так у першому збірнику (1956) видрукувано статтю В. Ревуцького про "Народного Малахія" Миколи Куліша (стор. 45-58), що є розділом із монографії Ревуцького про драматургію М. Куліша. В цьому ж першому числі Юрій Шевельов (Шерех) дає докладний критичний огляд відомої монографії Юрія Луцького "LITERARY POLITICS IN THE SOVIET UKRAINE, 1917-1934" (стор. 102-106).

У другому збірнику україністика представлена статтею Ореста Старчука ("Іван Франко, як український перекладач Шекспіра", стор. 106-110) та рецензіями І. Л. Рудницького ("Дві праці про советизацію Закарпатської України", стор. 111-117) і

Константина Біди (на українсько-англійський словник Андрусишина, стор. 126-132).

В третій книжці "Канадійських славістичних записок" (1958) вміщенні три українознавчі матеріали. Це стаття Богдана Будуровича "Українська проблема в міжнародній політиці, жовтень 1938 по березень 1939" (стор. 59-75) та дві статті Юрія Луцького, з яких особливо цінна стаття про неопубліковані досі поезії Володимира Сосюри з 1918-19 рр., які автор знайшов у архіві Академії Ліубченка (стор. 103-108).

Деякі згадані вище матеріали, як от статті В. Ревуцького, Б. Будуровича і Ю. Луцького, приносять нам нові досі незнані факти чи свіжі погляди, інші дають цікавий критичний та інформаційний матеріал.

Вітаючи появу систематичних "Канадійських славістичних записок", побажаєм їм дальніго успіху, а при цій нагоді висловимо надію, щоб зокрема молоді канадійсько-українські славісти росли своїм числом і якістю та якнайбільше прислужилися до розвитку славістики (а в тому її українознавства) в Канаді. Українці, що являють собою солідну органічну складову частину мозаїчного населення Канади, напевно оцінять значення періодичного органу канадійської славістики та дадуть їйому всіляку можливу підтримку.

Юрій ДИВНИЧ

ДРУГЕ ВИДАННЯ БРОШУРИ ВАСИЛЯ**I. ГРИШКА "ХТО З КИМ І ПРОТИ КОГО?"**

Безнастаний попит на брошуру написану Василем Івановичем Гришком під назвою — "Хто з ким і проти кого? Відкритий лист — відповідь Юрію Смоличу" змусив Українське Інформаційне Бюро видрукувати її другим виданням. Василь Гришко передав свій манускрипт Українському Інформаційному Бюро безкоштовно (без гонорару). Як перше, так і друге видання брошурі реалізується за собівартістю коштів друку і пересилання. Всі надходження за брошуру одержує каса Укр. Інф. Бюро.

Українське Інформаційне Бюро цим шляхом висловлює Василю I. Гриш-

кові щиру подяку за його цінний вклад до спільноти боротьби проти ворога нашої Батьківщини, за правдиву і влучну відповідь, що спричинила божевільне лютування московського окупанта України.

Українське Інформаційне Бюро

**ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД
"МОЛОДОЇ УКРАЇНИ"**

B. Подорожник — Монреал	\$2.00
M. Ковалів — Монреал	1.00
I. Бондар — Лашін	1.00
A. Сараніза — Бруклин	1.00
K. Рибалка — Бруклин	2.00

МОЛОДЬ РІШАТИМЕ

Світ перебуває в безвихідному становищі. З одного боку стоїть тоталітарна імперія Москви з послідовною політикою імперіялістичного поширення своєї влади над другими народами.

З другого боку маємо демократичні держави, з найсильнішою між ними Америкою. Поміж цими двома "бльоками" стоять невтралльні і "невтралістичні" держави. До них належить багато країн, які недавно здобули незалежність.

Атомова зброя робить війну неможливою. Війна принесла б знищення для цілого світу.

Тому володарі Кремля хотять здобути вільні країни т. зв. "холодною війною", війною пропаганди і всякої підривної праці у вільних країнах.

В країнах з розвинутою демократичною традицією, з високим рівнем життя, комуністична пропаганда не впливає. Однак, в країнах недорозвинених, які роблять свої перші кроки як самостійні народи, з неграмотним населенням і низьким рівнем життя, в країнах з незорганізованим пролетаріатом, комуністична пропаганда може знайти більше відгуку. Тому то Москва не жаліє ні грошей ні праці, щоб здобути вплив на т. зв. "недорозвинені" країни. Ці країни протягом одного-двух поколінь дійуть до зрілого віку і здобудуть належне їм значення в світі.

Здобути ці країни для себе з допомогою пропаганди, це значить здобути перевагу над демократичним світом. Тоді — вважають кремлівські диктатори — вільний світ не зможе встояти і попадеться їм без бою.

В своїх плянах Москва числиється з новим, підростаючим поколінням. Це нове покоління рішатиме про долю світу. Тому пропаганда Москви зосереджується на молоді. Здобути молодь — це виграти майбутнє, вважають керівники московської політики.

До таких спроб здобути молодь недорозвинених країн належить також т. зв. "Всесвітній Фестиваль

"Молоді і Студентів", що відбувався у Відні від 26 липня до 5 серпня 1959 року.

Москва витратила неймовірні суми грошей, щоб здобути з допомогою цього Фестивалю молодь недорозвинених країн. Тисячі молодих людей з цих країн прибули у Віденський цілком безплатно. Більшість з них не комуністи. Фестиваль мав зробити з них комуністів або комуністичних поплентачів.

Однак, на Фестивалі була також молодь з країн опанованих комуністами. Це — вибрані люди. Їх значно менше, як молодих людей з недорозвинених країн. Вони були у вільній демократичній Австрії. Вони побачили інший світ. Вони може й не показути і не скажуть нічого про те, яке вони матимуть враження, але це враження в них лишиться. В них лишиться сумнів щодо правдивости тверджень, якими їх напихають їхні ватажки.

Ці люди вернулися із сумнівом додому. Вони поширять ряди тих, яким комуністична пропаганда закидає "ревізіонізм", "буржуазний націоналізм" і всякі інші "злочини".

Між учасниками Фестивалю були також українці. Вони також не уникнули впливів оточення, вони також принесли назад зерно сумніву.

Нове покоління змінить старе також в опанованих Москвою країнах. Настрої цього покоління показали події 1956 року в Польщі і Угорщині і їхні наслідки у всіх країнах комуністичного бльоку. Молодь прагне до національної, соціальної і політичної свободи. Цієї волі до свободи не стримати на довго диктаторам.

Також в країнах під владою Москви рішатиме нове покоління. Надія на опанування молоді недорозвинених країн, яку мають московські диктатори, знаходить свою противагу в молоді поневолених Москвою країн.

Молодь рішатиме, але не так, як це хотілося б диктаторам. Молодь вибере справжню свободу і демократію, справжню національну незалежність, справжній мир і братерство. Українська молодь буде між першими борцями за ці ідеали.

УКРАЇНЦІ НА ВІДЕНСЬКОМУ ФЕСТИВАЛІ МОЛОДІ В ДВОХ ПРОТИЛЕЖНИХ ТАБОРАХ

До складу американської делегації на зааранжованій комуністами сьомий Міжнародний Фестиваль Молоді, що саме закінчився у Відні, чи точніше до антикомуністичної групи, яка створилася після розколу в цій делегації і яка творила більшість американських учасників, входили теж деякі молоді українці зі США. Вони відбули низку зустрічей і встановили багато контактів з членами советської делегації і делегацій інших країн.

В складі советської делегації, що мала 800 осіб, було приблизно 150 українців і українок, усе — члени комсомолу, що вони одверто признавали. Як члени комсомолу, вони в розмовах з українцями зі США обстоювали советську систему життя і хвалили Хрущова, хоч і погоджувались, коли їм

доводили, що у США рівень життя і добробут набагато вищі. Водночас із цим заперечували наявність русифікації в Україні, не подаючи ніяких доказів на те.

Між підсоветськими українськими делегатами була деяка кількість українських дівчат з Києва. Вони говорили гарною українською мовою, зодягнені в гарні національні одяги. Твердили, що вони українки і що про їх танці і пісні знають вже всі національні групи заступлені на віденському фестивалі. Їхні танцювальні виступи викликали серед учасників фестивалю і глядачів справжню бурю захоплення і домагань повторити ті чи інші танці, чого не було з ніякими іншими національними групами.

Члени американської антикомуністичної групи під час свого перебування у Відні поширювали наполегливо інформативну літературу про справжнє обличчя і цілі комунізму, в тому теж летючки видані комітетом українських молодечих організацій у США. Про розкол в американській групі були поінформовані добре всі учасники фестива-

лю і це мало свій вплив теж на антикомуністичну пропаганду серед них.

Члени польської делегації на фестивалі висловлювалися відкрито проти Москви, але хвалили Гомулку. Не виявляли ніякого бажання "відзискувати" українські землі, що належали колись до Польщі і що після війни увійшли до складу УССР.

З ПРИВОДУ РУСИФІКАЦІЇ УКРАЇНИ

СПІЛЬНА ЗЯВА УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ УГРУПУВАНЬ

Нинішня дійсність в Україні доводить, що російські окупанти, організовані в КПСС, під проводом Хрущова пляново розгортають свій наступ на українську націю. Перед лицем легального й нелегального, пасивного й активного спротиву українського народу наступ колонізаторів набуває особливої напруги.

Наслідком політики російських імперіалістів-колонізаторів Україна, що визначалась колись величним відсотком приросту населення, має за останні двадцять років приріст лише на 1,424.000 осіб, що означає — навіть на протязі 14-х повоєнних років — наявність сталого геноциду, винищування українського народу. Одним з засобів російського винищування українського народу є масове висилання українців і українок на цілинні землі, замасковане штучними шатами добровільності, мета якого — розпорощити українську молодь у різномірному етнічному морі для полегшення процесу її денационалізації. Систематичне придушення спротиву української інтелігенції, зокрема письменників, культурних діячів та молоді, а також цьогорічний травневий розстріл українських патріотів у м. Червоноармійську свідчать, що колонізатори пробують ще раз безоглядним терором здушити змагання до свободи й державного усамостійнення України.

Поряд з фізичним геноцидом посилюється і геноцид духовий, зокрема мовно-культурний. Позиції для русифікації скріплюються через ряд заходів законспіровано-адміністративного характеру і через явні постанови, сенс яких полягає у звуженні можливостей розвитку для національної культури.

Існують, м. ін., приховані приписи, що не дають змоги українцям, які виїхали на цілину, передиплачувати видання українською мовою.

Нечуваним замахом на найелементарніше і самозрозуміле право нації є прийнятий з наказу Москви верховною радою УССР закон з 17 квітня ц. р. у справі шкільництва, зокрема дев'ята його стаття, яка стосується мови навчання в школах України.

Голосні фрази про "велич" "ленінської національної політики", які ряснно супроводять появу цього закону, не в силі приховати його реальної суті — русифікації шкільництва в Україні.

У кожній державі мова її народу є обов'язковою до вивчення в державних школах, і в жодній країні світу ніколи не може прийти під дискусію ця підставова засада життя. У поневолених Москвою неросійських республіках ССР, зокрема в Украї-

ні, цю самозрозумілу зasadу перекреслено. Уряд УССР, замість стояти на сторожі прав української мови в Україні, обернув її в мову, необов'язкову до вивчення в школах. Закон створює всі передумови до того, щоб фактично обов'язковою мовою в Україні стала лише мова російська.

Шойно перед цією ухвалою пройшло по всій Україні т. зв. всенародне обговорення проекту Хрущова, спрямованого на обмеження прав неросійських мов. Учасники обговорення скрізь підкреслювали конечність залишити українську мову в ролі обов'язкової в українських і неукраїнських школах УССР. Але, не зважаючи на одностайний голос громадської думки, верховна рада усе таки одноголосно схвалила ганебний закон і тим самим противилася найістотнішим інтересам українського народу, підкреслила свою невільничу залежність від Москви.

І раніше українські батьки мали змогу віддавати своїх дітей до російської школи, але ніколи дотепер влада УССР в особі своеї найвищої установи не спонукувала українців ставити під сумнів рацио вивчення рідної мови.

Закон, прийнятий верховною радою УССР, є моральним тиском на українців у напрямку русифікації їхніх дітей, а моральний тиск у тоталітарній державі, як правило, супроводиться тиском поліційним. Своїм актом верховна рада УССР накидає українському народові російську мову як основний засіб для контакту з скарбами світової культури. Тим самим знецінено вартість української мови, як культурного чинника, і визначено для неї роль чинника льокального.

Українці в демократичному світі, уважно слідкуючи за подіями в Україні, з найбільшим признанням вшановують боротьбу українського народу, який за найважчих умов обороняє право української мови в школах України. Допомогти Батьківщині в цей скрутний і вийнятково відповідальний час є святим обов'язком українців, що перебувають поза межами російсько-большевицького панування.

Об'єднані в спільній протидії, солідарно використовуючи всі свої можливості в країнах свого поселення, українці мають зорганізувати світову громадську думку і звернути її увагу на поневолення України, а зокрема на переслідування української мови і культури.

Спираючись на наші зв'язки в різних країнах, українські політичні чинники повинні перенести протестаційну акцію на терен міжнародних полі-

тичних, гуманітарних, професійних організацій (Об'єднані Нації, ЮНЕСКО тощо).

Перед світовою громадською думкою слід вияснити своєрідність т. зв. совєтської демократії, природу й небезпеку російського імперіалізму і сьогоднішній етап совєтської національної політики: приховані форми плянового й систематичного геноциду української нації, нове загострення большевицького поліційного терору і посилення переслідувань української мови та культури.

Широку акцію треба повести на сторінках чужинних видань, зокрема для афро-азійських народів, загрожених російською експансією.

Спільна нарада всіх українських політичних угрупувань закликає всі українські чинники у вільному світі — церковні, громадські, наукові, професійні тощо — в кожній країні поселення якнайшире розгорнути акцію оборони національних прав українського народу.

Цю заяву схвалили представники українських політичних угрупувань:

Закордонне Представництво Української Головної Визвольної Ради,

Закордонні Частини Організації Українських Націоналістів,

Організація Українських Націоналістів,

Організація Українських Націоналістів за кордоном,

Спілка Визволення України,

Союз Гетьманців-Державників,

Союз Земель Соборної України — Селянська Партия,

Союз Конструктивно-Творчих Сил України,

Українське Національно-Демократичне Об'єднання,

Український Національно-Державний Союз,

Українська Революційно-Демократична Партия,

Українська Революційно-Демократична Партия

(“Вперед”),

Український Християнський Рух.

ЧИ ПЕРЕСТАНЕ „ВСЕСОЮЗНЕ“ БУТИ ТІЛЬКИ РОСІЙСЬКИМ?

Совєтська імперія в питаннях культури досі гостро пильнуvalа, щоб периферії виконували вказівки центру. Культура в ССР — це одна з ділянок російсько-большевицької системи, і при відповідному плянуванні ініціатива окремих республік виключається. Усякі з'їзи, конференції, зібрання, наради тощо скликаються тільки на те, щоб перевірити, наскільки виконано директиви Москви. До певної міри вийнятком з цього правила було засідання президії Спілки письменників України (СПУ), що відбулося 11 червня в Києві під головуванням нового її керівника, О. Гончара.

Уже довший час на республіканських з'їздах письменників та в пресі окремих республік критиковано московську “Літературну газету” за неуважність до літератур неросійських народів і взагалі до їхнього культурного життя. Це, видно, послужило на згаданій нараді письменників України за підставу для обговорення діяльності московської газети. Цій самій справі київська “Літературна газета” від 16 червня присвятила свою редакційну статтю п. з. “У президії СПУ”.

Як виходить із статті, виступи наших земляків на нараді були не самобичуванням, як це є нормально, а висловами критичних завваж на адресу літературної газети в Москві. Головний закид такий: згадана газета, орган російських письменників і одночасно всесоюзний, мало приділяє уваги на своїх сторінках основним питанням і проблемам літературного життя в республіках. Це явище має два аспекти: внутрішній і закордонний.

Л. Новиченко зформулював “істотну хибу “Літературної газети” в тому, що вона “мало і не цікаво пише про літературу”, що в ній немає статей-роздумів про літературу. Газета проходить повз видатні явища братніх літератур, не реагує на важливі проблеми літератур народів ССР. Про це сame говорили інші промовці. Д. Шлапак, напр., залишив газеті, що вона не зв'язується тісніше з рес-

публіками, не підхоплює цінного з національних літератур. Служну заввагу зробив А. Хижняк, що газета не розповідає закордонному читачеві про досягнення неросійських письменників. В. Козаченко добачає недолік у тому, що редакція газети обмежується “штатними” критиками і не залучає до праці критиків і письменників з інших республік.

Проблема всесоюзної літературної газети не торкається лише творів неросійських письменників. Виступаючі порушували також інші питання, вважаючи, що газета має серйозно виступати “в кардинальних питаннях розвитку національних мов”. Отже всесоюзна газета мала б інформувати закордонного читача і про проблеми української мови. Заторкнувші це питання, М. Шумило, С. Завгородній та П. Воронько вимагали від редакції газети порушувати також питання підготови національної інтелігенції і докорінного покращання стану мистецького перекладу з національних літератур різних народів ССР.

Дискутанти вимагали регулярних оглядів літературної преси і передруку з неї кращих матеріалів, а також збільшення обсягу московської літературної газети, бо редакція досі оправдувалася браком місця. Вимагали теж поширення жанрів. В інтересі дитячої літератури промовляла дитяча письменниця Наталя Забіла.

О. Гончар висловив надію (але не вимагав), що в майбутньому “Літературная газета” присвятить

ВИЙШОВ З ДРУКУ НОВИЙ РОМАН

Уласа Самчука

„ЧОГО НЕ ГОЇТЬ ВОГОНЬ“

288 сторінок

Ціна \$3.75

У видавництві “Молода Україна” можна набути за \$3.00.

більше уваги братнім літературам, а "зокрема українській літературі", притягаючи до співпраці українських письменників.

На засіданні були присутніми головний редактор "Літературної газети" С. Смірнов і завідувач відділу літератур народів ССР. Вони подякували українським колегам за завваги. Чи виконають вони київські побажання, покаже майбутнє.

Згадані претенсії цілковито слушні, бо досі вимагали тільки від республіканських газет обговорювати явища російської літератури. Вони це завдання виконували "сумлінно". Навіть перевиконували! В київській пресі — газетах та журналах — кишило від статей про російських письменників та російську літературу. Такий стан є приниженням гідності іншонаціональних письменників, зокрема українських.

Не менше важливим є зовнішній аспект порушеної проблеми. Московську літературну газету читає закордон. Вона є всесоюзною. Але вона інформує тільки про російську літературу і російських письменників, і в закордонного читача складається враження, що 1) або в ССР немає інших на-

ціональностей, або 2) це не є нації, а народності, і в них ще немає розвиненого культурного життя.

На нараді порушено також поточні справи, напр., справу видання ряду нарисів до декади української літератури і мистецтва в Москві. Вирішено щороку влаштовувати творчі письменницькі конференції з різних жанрів літератури. І так, з питань дитячої літератури (і прози) намічено відбути конференцію ще в цьому році, з драматургії — наприкінці театрального сезону 1959—1960, конференцію поетів — 1960 року.

Які матиме наслідки обговорення згаданої проблеми на нараді президії Спілки письменників України, сказати важко. Незадоволення з ненормального стану було, мабуть, дуже гостре, якщо до такої конференції дійшло, та ще з притягненням до участі головного редактора критикованої газети.

Досі світ знав від російських большевиків тільки те, що Україна — це збіжжева комора і продукт вугілля та сталі. Хай щось довідається від них і про культурні досягнення українського народу. На жаль, справа перебуває, висловившись ділікатно, не у відповідних руках.

В. ГРЕБЛЯ

3 РЕЗОЛЮЦІЙ VI ВСЕКАНАДІЙСЬКОГО КОНГРЕСУ УКРАЇНЦІВ КАНАДИ

Вважаючи існування одного консолідаційного й препрезентаційного всеукраїнського центру необхідним для успіху української визвольної політики, українці Канади глибоко затривожені, що в умовах швидко назриваючих світових подій, які можуть поставити українське питання у площині актуальної світової проблеми, українські політичні групи в Європі не дійшли до повної консолідації в Українській Національній Раді. З огляду на те Шостий Конгрес Українців Канади апелює до Української Національної Ради й до українських політичних груп та їх проводів в Європі, щоб вони в ім'я добра української справи завершили остаточну консолідацію.

Шостий Конгрес Українців Канади доручає Президії КУК:

Покликати в найближчому часі спеціальну комісію в цілі спрощення можливостей її реалізації.

Увійти в порозуміння з Виконавчим Органом Української Національної Ради й Проводами всіх українських центрів і партій в Європі, а саме: Закордонним Представництвом Української Головної Визвольної Ради, Закордонними Частинами Українських Націоналістів, Організацією Українських Націоналістів, Організацією Українських Націоналістів (за кордоном) і Союзом Гетьманців Державників, та підготовити, за попереднім узгодженням з ними, Конференцію Українського Круглого Стола для оформлення одного центрального всеукраїнського політичного представництва у вільному світі.

Шостий Конгрес Українців Канади стверджує:

Добро української справи вимагає об'єднання всіх українських національних громадських організацій у всіх країнах для досягнення координації праці й збереження духовно-культурної і національної єдності.

Одумівці на дозвіллі.

Фото з архіву.

Т. ЯРЕСЬКО

МОГИЛИ ЇХНІ НЕВІДОМІ...

В цьому році минає 250 років з дня Полтавського бою, але тих історичних подій і сьогодні ще не висвітлено як слід. А це робиться тому, що росіянам, як за царату, так і сучасним комуністичним — невигідно висвітлювати дійсність того часу і вони все роблять перешкоди, аби ці події були забуті, або залишились загадковими.

При описах місцевості Полтавського бою історики (переважно закордонні) вважають, що та висока могила з гранітним хрестом, що біля церкви св. Сампсонія — є місцем спочинку шведів, що полягли в бою з росіянами в 1709 році. А напис на тому великому гранітному хресті ясно говорить, що там поховано 1.021 росіянин (руssких воинов).

Натомість з українських істориків (і вдома і на еміграції) ніхто не зацікавився цією справою, щоб її належно висвітлити, щоб нарешті встановити: де ж поховані шведи, які життя своє віддали для визволення України від російських канібалів? Дивно, що й шведи за ці 250 років не порушили цього цікавого для них і законного питання — довідатись, де лежать їхні предки. Адже нашадки мусіли б знати могили своїх предків та вільно відвідувати місця під Полтавою, і гідно вшановувати пам'ять тих, що полягли за християнську справедливість.

...Кожного року приходить чарівна степова весна, за нею сонячне літо і ці поля колосяться золотою пшеницею, а в блакиті дзвінко заливається жайворонок. Ген-ген простягся через поля заокруїнський шлях на Зіньків... від Полтави 75 км. Ніщо тепер не нагадує про ту трагедію 1709 року, — крім двох гранітних монументів і могили з церквою: один монумент — сірий коло шляху на Диканьку, а другий — червоний височіє в морі золотої пшениці, що зникає за обрієм. В далечині кучеряві гаї, а далі внизу десь долина і в ній срібна річка Ворскла... Степова ідилія... Таку картину уявляє сьогодні те місце, де 250 років тому кипів Полтавський бій...

Прийшла революція і в Полтаві з 1917 по 1920 рр. змінилось декілька влад. А ось уже 40 років як панує на Україні червоний російський окупант т. зв. "диктатура пролетаріату" і той "пролетарський" московський диктатор, як і колишній жандарм, не спішить висвітлити прадавну історичну суть подій 1708—1709 рр., не хоче показати історію такою, як вона є в дійсності.

З цього видно, що інтереси російських істориків (царських і сучасних) збігаються. Росіянам і тепер невигідно об'єктивно подати правду про ті далекі події біля міста Полтави. Вони і досі не хотіть дозволити розшукати могили, де поховані шведські вояки і запорожці, та щоб їм бува населення не надумалось віддавати пошану та згадувати своїх вільнодумних предків.

Отже, наскільки нам дозволяють деякі дані, давайте ми зробимо історичний екскурс в далеке минуле 1709 року без істориків.

Коли 9 липня 1709 р. бій під Полтавою закінчився, то полонені шведи, під наглядом росіян, викопали в полі велику яму, глибиною приблизно в 5 метрів і туди звозили з усіх закутків побойовища трупи росіян. Напис на великому, гранітному хресті на могилі говорить, що там лежить 1.021 воїн. (Могилу над тією великою ямою зробили пізніше, через 20 років. А кошти на оздоблення тієї могили дав "малорос" Судієнко в 1874 році — про це говорить напис внизу могили). А після того почали вже хоронити розкиданих по полі шведів. Скільки взагалі загинуло шведів, точно невідомо й досі. Можливо десь в архівах у Москві є точні цифри?

Полонені шведи хотіли поховати своїх земляків в одній великій ямі і насипати велику могилу, але цього росіяни їм не дозволили. Ніби цар Петро I тоді сказав: "Якщо вони (шведи — Т. Я.) будуть всі поховані в одному місці, то селяни з околиць сіл і полтавчани будуть щороку по них правити панахиди. Отже, вони мусять бути поховані в місці невідомому для малоросів".

По наказу Петра I трупи шведів перевозили в інший кінець поля бою і ховали їх по 200—300 разом, копаючи глибокі ями в 3—4 метри і засипали їх землею так, щоб не було зовнішніх ознак, а місце те на другий день заорювали. Всі місцеві ознаки, як дерева і хати, що могли служити спрієнтацією при майбутніх розшуках — були знищені. Місцеві хутори були перенесені з тих місцевостей. Таких ям з шведами, по переказу мешканців сіл Жуки і Рубці, було 15—20, що розташовані були на площі в 5 кв. км.

Поле, де відбувався той трагічний для нас бій — належало багатому козакові Божкові, що згадується в старих грамотах ще з XV ст. На другий рік в 1710 все поле було переоране і на ньому виросла висока пшениця, а в тому золотому морі наївки зникли і шведські могили...

Минуло багато років... В 1909 році до Полтави 7 липня приїхав сам цар і "самодержець всеросійський" — Микола II. Приїхала і шведська делегація із Стокгольму. Шведи привезли з собою моноліт з прекрасного червоного граніту заввишки в 5 метрів, вагою близько 10 тонн. Перед тим у нашадків козака Божка заорендували всю місцевість на два роки, поки не скінчиться святкування.

Росіяни були заскочені, — де ж ставити цей шведський монумент? В якому саме місці?

Почали опитувати старих людей, з близьких сіл. Селяни приблизно вказали, де, на їхню думку, були поховані в могилах шведи. Там, на здогад, і поставили шведи свій червоний гранітний пам'ятник та зробили на ньому напис шведською мовою. Стоїть він і досі там.

Опинившись в такому незручному становищі, росіяни й собі поставили в полі високий монумент із сірого граніту і написали на двох мовах: "Хоробрим шведським воякам від росіян". Цей монумент

— у формі усіченої чотирокутної піраміди з гранітним сірим хрестом, — стоїть біля дороги на Зіньків.

Те місце, де стоїть монумент з червоного граніту, зветься "побиванка". Кожного року, вночі на 7 липня невідома рука клала маленький віночок "Людям здалекої Півночі"...

В 1918 році за Української Народної Республіки полтавські дослідники робили спроби справу місця шведських могил висвітлити, але наступні події перешкодили цьому.

З 1902 року Полтавський Історичний Музей друкував "Записки полтавської архівної комісії", в яких за 1912 рік була стаття "Невідомі шведські могили". Ось що там було надруковано:

"В 1870 році Полтавське земство біля села Малі Будища збудувало невеличкий черепичний завод. В 1911 році, на півкілометра від того завodu, брали глину для виробу черепиці і розкопали місце, де було поховано 200 шведів. Знайшли й деякі дрібні речі та рештки мундирів і взуття. Але з Полтави приїхав сам градоначальник і поліцмейстер і заборонили дальші розкопки. Те місце ретельно засипали і глину почали брати в іншому місці.

Селяні з близьких сіл: Малі Будища, Жуки, Іванчинці, Рибці теж знаходили розкидані могилки шведів, але їм заборонялося про те розповідати і так воно забувалося.

Шведська делегація в 1924 році, що складалась із самих робітників, відвідала поле Полтавського бою і поклала на могилі з червоного граніту вінок, обрамований жовто-блакитними стрічками (національні кольори шведів). Але шведи були розчаровані вбогим виглядом пам'ятників історичних подій і виїхали незадоволеними, бо і в міськ-раді, на їхні деякі запити про могили земляків, вони не одержали правдивої відповіді.

Всю ту "мороку" комуністи склали на Миколу II і його уряд, а вони, мовляв, "чисті" і знімають із себе будь-яку відповідальність за ті могили й на майбутнє. Довідавшись про таке, шведські робітники так ні з чим і виїхали. А після того вже ніякої делегації і відвідин шведами цих могил не було.

Та коли настали грізні події на Україні в роках 1929, а за ним 1933, які робили вже свою історію, то було не до тих давнинулих подій. А в 1939 році промовці полтавського облпарткому 8 липня на шведській могилі громили "проклятих шведських капіталістів, що постачають зброю і вугілля німецьким фашистам"!

Так і досі нащадки шведських вояків не можуть довідатися про могили своїх предків, які поклали своє життя на вівтар визволення уярмлених під Полтавою.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ,

ЧИТАЙТЕ

"МОЛОДУ УКРАЇНУ"!

Лорд БАЙРОН

МАЗЕПА
(Уривки)

А поруч, в лицарській юрбі,
Де звісив дуб гілля дебеле,
Мазепа стомлений собі
З трави тверду постелю стелить.
Гетьман — похмурій і старий
І сам, як дуб той віковий.
Та спершу, хоч стомившись за днія,
Козацький князь обтер коня,
Розгладив гриву, ноги, хвіст,
Розпутав, розгнуздав, обчистив,
Постлав йому трави та листу
І тішився, що карій єсть,
А то жури вся довгий час,
Що змучений скакун не пас
В Нічній росі траву-отаву.

**

I з цим упоравшись, гетьман
На землю розіслав жупан,
Списа до дерева припер,
І взявся оглянути тепер
Рушницю, чи вона як слід
Перенесла важкий похід,
Чи часом порож не промок,
Чи в кремінь потрапля курок.
Оглянув піхву, ще й ефес,
Чи вже не перетерся десь
Йому міцний ремінний пас.
Аж потім славний ватажок
Добув торбинку й баклажок,
Увесь үбогий свій припас, —
І з Карлом і всіма з почоту
Гостинно поділився він
З такою гідністю достоту,
Як на бенкеті дворянин.

Король з усмішкою гіркою
Свою мізерну пайку взяв
І, приховавши приступ болю,
Бадьоро, голосно сказав:
"У всіх із нашого гуртка
Відважний дух, тверда рука,
Та хто в цей час маршів, боїв
Балакав менше й більш зробив,
Ніж ти, Мазепо? На землі
Від Олександрових часів
Такої пари не знайти,
Як твій Буцефалос і ти.
Бо й скитську славу топчеш ти
На ріках і просторах степу".

"О, я прокляв, — сказав Мазепа, —
Ту школу, де я вчивсь їзді".

"Чому ж це так, старий гетьмане?
Чей добра ж школа то була?"

"На жаль, це повість не мала,
А стільки миль ще перед нами
Та сутічок із ворогами,
Що дужче в десять раз від нас...
Залишим це на кращий час,
Аж поки за руслом Дніпра
Ми зможем коней попасті.
Вам, пане, спати вже пора, —
А варту буду я нести"...

О. Генрі

РІЗНІ ШКОЛИ

I

Старий Джером Воррен мешкав у стотисячодоляровому будинку ч. 35 на Східній П'ятидесятій і так далі вулиці. Він був біржевиком, настільки багатим, що міг дозволити собі розкіш кожного ранку — для зміцнення здоров'я, — пройти пішки декілька кварталів в напрямку до своєї контори, а потім найняти візника.

У нього був адоптований син, син його старого приятеля на ім'я Гільберт — прекрасний тип для Сірілла Скота, — що був талановитим початківцем-малярем; він здобував мистецькі успіхи з такою швидкістю, з якою видавлював з тюбиків фарби. Другим членом родини була Барбара Росс, племінниця дружини. Людина народжується для турбот, тому не маючи своєї власної родини, старий Джером взяв на свої плечі чужий тягар.

Гільберт і Барбара жили в дружбі і згоді. Всі навколо мовчали й однозгідно вирішили, що незабаром ця пара стане перед аналоєм і пообіцяє священниківі трохи труснути грошенятами старого Джерома. Але в цьому місці я мушу ввести деякі ускладнення.

Тридцять років тому, коли старий Джером був молодим Джеромом, був у нього брат на ім'я Дік. Дік вирушив на захід пошукати свого або чужого багатства. Ніхто нічого не чув про нього, аж поки одного дня старий Джером одержав від брата листа. Лист був написаний каракулями на полініяному папері, від якого пахло салом і гущею кави. Каліграфія хворіла на астму, ортографія — на та-нець святого Віта.

З листа виявилося, що не Дік підстеріг і витруси вроші в фортуни, а вона його підстерегла і він виклав перед нею все що мав... Це означало, як говорилося в листі, що його здоров'я дійшло до самої зав'язки, погіршившись настільки, що навіть віскі нічого не допомагає. Все, що він здобув за тридцять років, — це була його донька, дев'ятнадцять років, як було зазначено в рахунку; цю доньку він, заплативши за дорогу, вислав на Схід з тим, щоб Джером одягав її, харчував, виховував, потішав і жалів, поки природна смерть або одруження не розлучать їх.

Старий Джером був людиною-помостом. Кожен з нас знає, що світ підpirається плечима Атласа, що Атлас стоїть на паркані, що паркан збудовано на черепашиній спині. Але, звичайно, черепаха також повинна на чомусь стояти; вона й стоїть на помості, зробленім з таких людей, як старий Джером.

Я не знаю, чи безсмертя чекає людину; але якщо чекає, то хотілося б мені знати, коли подібні до старого Джерома люди одержують те, що їм належить за заслуги?

Вони зустріли Неваду Воррен на станції. Це була невеликого росту дівчина, добре засмагла і взагалі добrego вигляду, дуже невимушеної поведінки, але такої, однак, що навіть комівояжер сигарної фабрики не наважився б зачепити її, не подумавши перед тим двічі. Дивлячись на неї, ви ми-

моволі уявили б її в коротенькій спідниці і шкіряних гетрах, в той час як вона стріляє на скляні балони або тамує мустангів. Але в своїй простій білій блузі й чорній спідниці вона змушувала вас думати хто зна що. Без особливого зусилля вона несла велику валізу, яку здивовані носії марно пробували вирвати в неї з рук.

— Я думаю, що ми будемо найкращими друзями, — сказала Барбара, торкаючись устами твердої, загорілої щоки.

— Так, я думаю також, — промовила Невада.

— Дорога моя племіннице, — сказав старий Джером, — почувай себе в моєму домі так, як ти почувала б себе в батьківському домі.

— Дякую, — відповіла Невада.

— А я буду називати вас сестрою, — сказав з чарівною усмішкою Гільберт.

— Візьміть, будьте ласкаві, валізу, — сказала Невада. — Вона важить мільйон фунтів. В ній зібрано зразки порід з шести батькових копалень, — пояснила вона Барбари. — Згідно з моїми підрахунками, вони коштують по дев'ять центів за тисячу тонн, але я пообіцяла їому забрати їх із собою.

II

Ми вже звикли називати трикутником звичайні ускладнені стосунки між одним чоловіком і двома жінками, між жінкою й двома чоловіками, між жінкою, простим чоловіком і аристократом. Але ці трикутники потребують пояснення. Вони завжди рівнобічні, і ніколи не бувають рівносторонніми. Словом, після приїзду Невади Воррен, вона, Гільберт і Барбара Росс перетворилися на згаданий вище фігулярний трикутник; Барбара стала в цьому трикутнику гіпотенузою.

Одного ранку старий Джером після сніданку довго марнував час над найнуднішим міським ранковим часописом, перш ніж вирушив до своєї мухоловки в діловій частині міста. Він став дуже любити Неваду, знаходячи в ній багато незалежності й широї довірливості, рис характерних для покійного брата.

Служниця внесла записку для місс Невади Воррен.

— Хлопчина-розсильний приніс, — сказала вона. — Він чекає відповіді.

Невада, що в цей час наслідувала крізь зуби еспанський валсь і розглядала екіпажі та авто крізь вікно, взяла конверт. Вона зізнала, що лист був від Гільберта-брата, навіть не розвиваючи конверта, а лише побачивши на ньому невеличку золоту палітру у верхньому лівому кінці.

Розірвавши конверт, вона деякий час уважно приглядалася до написаного. Тоді, з поважним обличчям, вона підійшла до дядька і стала збоку.

— Дядю Джером, Гільберт — гарний хлопець, правда?

— Чому ні? — сказав старий Джером, голосно

шелеснувши газетою. — Звичайно, гарний. Я сам його виховав.

— Він не написав би комунебудь щонебудь таке, що було б не цілком... Я хотіла сказати, щось таке, чого не можна було б комунебудь знати або прочитати. Правда ж, ні?..

— Нехай би лише спробував, — сказав дядько, відірвавши від газети добрячий шматок. — Але чому ти про це...

— Прочитайте цю записку, яку він тільки-що прислав мені, і подивіться, чи справді він такий порядний і скромний. Я так погано знаю міських людей і їхні звичаї.

Старий Джером кинув на підлогу газету, поставивши на неї обидві ноги. Він взяв Гільбертову записку й уважно перечитав її два рази, а потім і втретє.

— А, дитино, — промовив він, — ти ледве не знервувала мене, хоч я й був певний щодо нього. Він точна копія свого батька, а то був діамант, вставлений у шире золото. Він лише запитує, чи ти з Барбарою можеш о четвертій годині поїхати автом на прогулянку до Лонг-Айленда. Я не бачу в записці нічого поганого, крім самого паперу. Я ненавижу цей блакитний колір.

— Чи добре буде, якщо я поїду? — запитала нетерпляче Невада.

— Так, так, так, дитино. Звичайно. Чому ж ні? І знаєш, мені дуже приємно бачити в тобі таку обережність і таке простосердя. Звичайно, їдь, чому ж ні?..

— Я не знала, — сказала сором'язливо Невада, — що мені робити, і вирішила вас запитати. А ви з нами не хочете поїхати?

— Я? Ні, ні, ні! Я якось їздив тим автом, яким керує цей хлопчина. Останній раз!.. Але тобі з Барбарою якраз добре буде поїхати. Так, так. Але я не поїду!.. Ні, ні, нізащо!..

Невада пурхнула до дверей, гукнувши до служниці:

— Поїдемо, що б не було! Я відповідаю за місіс Барбару. Гукніть хлопця; нехай відповість містерові Ворренові: поїдемо, що б не було!..

— Невада, — сказав старий Джером — пррабач мені, люба дитино, але чи не краще було б послати йому відповідь запискою? Одного рядка було б цілком досить.

— А, ні! Буду я ще турбуватися такими дрібницями.. — весело заторохтила Невада. — Гільберт зрозуміє — він все зрозуміє. Я ще ніколи в житті не їздила автом. Але я пропливла в каное вздовж Чортової Річки і через ущелину Загиблого Коня, і якщо тут більше ризику, ніж там, — то мені хотілося б попробувати його!..

III

Минуло, можна сказати, місяців з два.

Барbara сиділа в кабінеті стотисячодолярового будинку. Це було дуже добре місце для неї. В світі існує дуже багато місць, куди чоловіки й жінки можуть заховатися, щоб здихатися різних життєвих турбот.

Існують монастири, цвинтарі, курорти, сповідальні, печери пустельників, кабінети адвокатів, салони краси, дирижаблі й нарешті кабінети. Найкращі з усіх — кабінети.

Гіпотенузі звичайно треба багато часу для того, щоб виявити, що вона — найдовша сторона трикутника. Ale рано чи пізно — це мусить статися.

Барbara була сама. Дядько Джером і Невада поїхали до театру. Барbara не хотіла їхати. Їй захотілося бути дома й почитати в кабінеті. Якщо б ви, місс, були прекрасною ньюйоркською дівчиною і кожного дня спостерігали, як засмагла, хитра дівчина з Заходу закидає лассо на молодого хлопця, якого ви взяли на приміту для себе, ви також втратили б смак до дешевого, побляклого срібла музичної комедії.

Барbara сиділа за дубовим письмовим столом. Права її рука лежала на столі, пальці цієї руки нервово погладжували заліплений конверт. Лист був заадресований до Невади Воррен; і на лівому верхньому розі конверта була Гільбертова маленька золота палітра. Лист було принесено о дев'ятій годині — після того, коли Невада поїхала до театру.

Барbara віддала б своє перлове намисто за те, щоб довідатися, про що було написано в листі; ale вона не могла відкрити конверт за допомогою пари, або ручки, або шпильки для волосся, або за допомогою якогось іншого загальновживаного способу, — її становище в суспільстві не дозволяло цього зробити. Вона пробувала прочитати хоч один рядок, тримаючи конверт проти сильного світла і міцно притискаючи його до листа, але Гільберт добре розуміється на папері, з усього цього наміру не вийшло нічого.

В одинадцять театралі повернулися додому. Була прекрасна зимова ніч. Поки вони дійшли від екіпажа до дверей, їх густо присипало важкими сніжинками, що косо пролітали в повітрі зі сходу. Старий Джером весело нарікав на візників і запруджені повозами вулиці. Невада, порожевіла, мов рожа, з близкучими мов сапфіри, очима, розповідала про буряні ночі в горах, що гrimіли навколо батькової халупи. Протягом всіх цих зимових апостроф Барbara, з похолонулим серцем тихо посапувала вві сні, — єдине, що вона могла тепер робити.

Старий Джером відразу пішов нагору до своїх пляшок з теплою водою та до хини. Невада хуркнула до кабінету, єдиної ясно освітленої кімнати, впала в м'яке крісло і приступивши до безконечного діла — розстібання довгих рукавичок, стала на весь голос розповідати про бачене “видовище”.

— Так, я думаю, що містер Фільдс буває смішний... інколи, — сказала Барbara. — Ось лист для тебе, люба, його приніс розсильний якраз після того, як ти вийшла з дому.

— Від кого він? — запитала Невада, морочачись з гудзиками.

— Я можу лише здогадуватися, — сказала з усмішкою Барbara. — На конверті стоїть ота дурничка, яку Гільберт називає палітрою; мені вона скоріше здається золотим серден'ком на любовній записці учениці.

— Дивно; про що він може мені писати? — байдуже промовила Невада.

— Ми всі однакові — жінки, — сказала Барбара. — Ми намагаємось довідатися про зміст листа, розглядаючи поштовий штемпель, як останній за-сіб вживаємо ножиці й читаємо листа знизу дого-ри. Ось він!..

Вона зробила рух, неначе хотіла кинути конверт Неваді через стіл.

— Вовк би їх поїв! — вигукнула Невада. — Ці гудзики доводять мене до божевілля!.. Краще одягати шкіряні штані!.. О, Барбара, зніми шкірку з того листа і прочитай його! Бо північ мине, поки я стягну ці прокляті рукавички.

— Що, ти хочеш, щоб я розкрила Гільбертів лист до тебе? Він написаний до тебе, і ти хочеш, щоб хтось сторонній читав його?

Невада відвела від рукавичок свої спокійні, сміливі, сапфірові очі:

— Мені ніхто не пише нічого такого, чого не можна було б прочитати стороннім людям, — сказала вона. — Розкривай конверт, Барбара: можливо, що Гільберт запрошує нас проїхатися завтра його автом?

Цікавість не лише губить котів; і якщо почуття, які вважають сuto жіночими, ворожі котячому життю, то ревність незабаром згубить усіх кішок на світі. Барбара відкрила конверт з вибачливою, трохи байдужою міною на обличчі.

— Що ж, люба, — сказала вона, — я прочитаю, якщо вже тобі так хочеться.

Вона витягла лист з конверта й поспішним по-глядом прочитала; прочитала ще раз, потім кинула швидкий лукавий погляд на Неваду, в якої, як здавалося, в цей час ввесь світ полягав у рукавичках, тоді як листи від молодих, швидко виростаючих мистців цікавили її не більше, ніж послання з Марса.

З чверть хвилини Барбара дивилася на Неваду якось занадто уважно, а тоді усмішка така непомітна, що поширила її рот лише на одну шістнадцяту частину інча і звузила її очі не більше як на одну дванадцяту, блиснула на її обличчі, неначе послана Богом ідея.

Від початку світу жінка ніколи не була таємницею для жінки. З швидкістю світла кожна з них досягає до серця й розуму іншої жінки, зриває зі слів своєї сестри найхитромудріші покривала, відчитує найприхованіші бажання, знімає шкаралупу софістики, неначе волосся з гребінця і сардонічно покрутитиши її в пальцях, випускає на вітер фундаментального сумніву. Дуже давно колись син Єви натиснув був дзвінок на дверях родинної резиденції в Райському Парку, тримаючи під руку невідомку, яку й відрекомендував матері. Єва відкликала свою невістку вбік і звела вгору свою класичну брову.

— Із землі Нод, — сказала молода, викручуючи, як кокетка, пальмовим листком. — Ви, звичайно, бували там?

— Давно вже не була там, — відповіла цілком спокійно Єва. — Чи не здається вам, що соус із яблук, який там подають, надзвичайно паскудний?

Мені далеко більше подобається ваша туніка з листя шовковиці, але, звичайно, справжнього фігового матеріалу в вас там не можна дістати. Ходім туди он, за бузковий кущ, поки чоловіки вип'ють по чарці сельдерейки. Мені здається, що дірки, виїджені гусеницею у вашій сукні, трохи оголюють вашу спину.

Таким чином, там-то і тоді-то, згідно з історією був укладений союз між двома найвизначнішими і єдиними дамами в світі. Тоді ж було ухвалено, що жінка буде завжди прозорою для іншої жінки як віконне скло, хоч скла тоді ще й не винайшли, зате компенсує себе за рахунок чоловіка, для якого стане таємницею.

Барбара, здається, знаходилася в стані сумніву.

— Знаєш, Невада, — промовила вона з деякою сором'язливістю, — навіщо ти змушуєш мене відкривати цього листа? Я... я переконана в тому, що він написаний не для кого-небудь стороннього...

Невада на якусь мить забула про свої рукавички.

— Тоді читай його вголос, — сказала вона. — Ти його так чи інакше вже прочитала — яка ж різниця? — Якщо містер Воррен написав мені щось таке, чого нікому не слід було б знати, то якраз навпаки — кожен мусить знати, що він написав.

— Що ж, гаразд, — промовила Барбара. — Ось що тут сказано: “Дорога моя Невада. Приходьте сьогодні до мене в студію о дванадцятій годині но-чі. Приходьте обов'язково”.

Барбара підвелася й кинула листа Неваді на коліна.

— Мені страшно прикро, — сказала вона, — що я довідалася про це. Це цілком не схоже на Гільберта. Тут якесь приkre непорозуміння. Але будемо вважати, що я нічого не знаю, добре, люба? Я тепер піду до себе, в мене страшно болить голова. Я певна, що я нічого не розумію з цього листа. Можливо, що Гільберт занадто добре побідав і пізніше все це пояснить. Добраніч!

IV

Невада підійшла навшпиньки до залі й побачила, що двері до Барбариної кімнати нагорі зачинилися. Бронзовий годинник в кабінеті повідомив про те, що до дванадцятої залишилося п'ятнадцять хвилин. Вона швидко майнула до вхідних дверей і кинулася в сніжну заметіль. Студія Гільберта Воррена знаходиться за шість кварталів.

Білі мовчазні війська хуртовини при допомозі повітряної переправи атакували місто з боку похмурої Східньої Ріки. Сніг лежав уже на тротуарах товщиною в цілий фут, замети піднімалися, неначе драбина під стінами обложеного міста. Авеню була мертвa, як вулиця Помпеї. Екіпажі зрідка пробігали, неначе білокрилі чайки над осяяним океаном. Ще рідше пролітали авта — продовжимо порівняння — із свистом врізаючись крізь пінисті хвилі, неначе підводні човни в своїй захоплюючій, небезпечній подорожі.

Невада мигала в сніжній хуртовині, неначе буревісник, гнаний штурмом. Вона дивилася вгору на нерівний ланцюг покритий хмарами будівель, що

височіли над вулицями, зафарбовані вогнем і холдними випарами сірим кольором, попелясті, блідосині, сіро-броннатні й блакитні, мов небо. Вони були так подібні на зимові гори її рідного покинутого Заходу, що вона відчула таку радість, яку їй лише деколи давав стотисячодоляровий будинок.

Своїм поглядом і вагою поліцай на розі примусив її здригнутися.

— Галло, дівчинко! — вигукнув він. — Куди це ти так пізньенько? Га?

— Я... я біжу до аптеки, — сказала Невада, пропігаючи побіля нього.

Вибачення служить свого роду пашпартом для найбільш спокушених життям. Чи це являється доказом того, що жінка не здатна розвиватися, чи що вона була створена з Адамового ребра з повним запасом розуму і хитrosti?

Коли Невада повернула на Схід, буря вдарила її просто в обличчя, знизвиши її швидкість вдвічі. Вона брела зигзаками в снігу; але вона була гнутика, як молоденьке деревце, і вклонилася до снігу з його грацією. Раптом перед нею виринула будівля, в якій знаходилася студія Гільберта, обітана земля, неначе скеля над знайомим каньйоном. Місце перебування бізнесу і ворожого йому сусіда — мистецтва — було темне й тихе. Ліфт зупинився ще о десятій.

Невада подолала вісім поверхів Стигійських сходів і сміливо поступкала в двері з числом 89. Вона була тут багато разів з Барбарою й дядьком Джерромом.

Гільберт відчинив двері. Він тримав крейдяний олівець в руці, над очима в нього був зелений козирок і в зубах — люлька. Люлька випала з зубів додолу.

— Я спізнилася? — запитала Невада. — Я бігла з усієї сили. Ми з дядьком були ввечорі в театрі. Ну, і ось я тут, Гільберте.

Гільберт грав епізод Пігмаліона і Галатеї. Із кам'янілого статуї він перетворився на молодого чоловіка, якому треба було розв'язати складне завдання. Він впустив Неваду в кімнату, взяв вінник і почав обтрущувати сніг з її одягу. Велика лямпа з зеленим абажуром висіла над мольбертом, де маляр олівцем накинув контур картини.

— Ви запросили мене, і я прийшла, — просто сказала Невада. — Я одержала вашого листа. Що сталося?

— Ви прочитали моого листа? — жадібно хапаючи повітря, запитав Гільберт.

— Барбара прочитала. Я побачила його пізніше. В ньому було сказано: "Приходьте до мене в студію о дванадцятій годині ночі. Приходьте обов'язково!". Я вирішила, що ви захворіли, але тепер бачу, що ні.

— Ага! — не до речі вимовив Гільберт. — Я скажу вам, Невадо, для чого я попросив вас прийти. Я хочу одружитися з вами цієї ночі, негайно, зараз. Завірюха не буде нам перешкодою. Ви згодні?

— Ви давно могли помітити, що я згодна, — сказала Невада. — Хуртовина ж мені дуже подоба-

(Закінчення на сторінці 20-ї)

СПІВЕЦЬ ШОТЛЯНДСЬКОГО НАРОДУ

(До 200-ліття народження Роберта Бернса)

Видатний шотляндський поет Роберт Бернс, що став справжнім співцем, виразником мрій і прагнень шотляндського народу, завоював собі гарячу любов і признання широких народніх мас, висловлюючи їх заповітні надії та бажання серед невідрядних обставин, в яких вони перебували.

Втративши свою незалежність, батьківщина Бернса поступово втрачала її останні рештки своєї національної окремішності та підпадала безжалісному процесові винародовлення. В мові, в літературі, навіть у народному побуті — скрізь позначався нівелюючий вплив метрополії. Прояви будь-яких ознак самобутності, національних у такій формі, яка могла б нагадати про окремішність країни, зникали. Населення носило свої національні віяння, але говорити рідною мовою вважалось малокультурним.

Селянство страждало від малоземелля, було змушене кидати рідні землі, іти на працю до фабрик і заводів, переїздити до колоній, найматись до торговельної та військової флоти. Було багато бездомних, що ходили по країні в надії на заробіток. Усі, хто тільки міг, міцно тримались за власний або орендований злиденний шматок землі, вкладали в неї велику працю, але намагались бути самостійними, що допомагало збереженню в житті і побуті рідних звичаїв і традицій.

Саме з середовища таких селян і вийшов Роберт Бернс, старший син у родині бідного фармера, народжений 25 січня 1759 року в нужденній хатині в селі Алловай за 2 милі від Айра. Кращий біограф Бернса Карнейль пише про нього: "Поет був щасливий, маючи такого батька, працьовитого, широго, передбачливого, відданого і розумного чоловіка, подібного якому важко знайти в товаристві... Якби він був трохи заможніший, обставини життя поета склалися б інакше, але як син бідного фармера, він лишився на все життя хліборобом".

Маючи 13 років, юний Бернс навчився сіяти, а в 15 років став головним робітником на одній фармі. Шкільна наука дала йому мало знань, але збудила в ньому велику любов до книг, так що навіть під час цілоденної праці в полі він носив із собою книжку. Читання літератури збудило в ньому прагнення до поетичної творчості, якою він зайнявся жертвенно і пристрасно. Ночами, після виснажливої польової праці Бернс задумував теми своїх балляд, а вдень на полі надавав їм нових форм і підбирає рими.

У висліді довгих праць вийшла в червні 1786 року в Кільмарноку збірка його поезій. Центральною постаттю творів Бернса виступив шотляндський селянин, простий, чесний, безпретенсійний, працьовитий. З великою любов'ю зобразив поет селянське життя, побут, звичаї, традиції, релігійність шотляндських рільників, їх прив'язаність до рідного краю, до землі, що давала їм джерело існування. В "Суботньому вечорі селянина" Бернс яскраво зобразив ідеал такого сільського господаря, в поезії "Джон — ячмінне зерно" вказав на

Роберт Бернс

непоборність селянства, його великі життєві сили і відпорність.

Численні поезії як "Стежки до гірської маргаритки", "Чи чесні нестатки схилили його голову" та інші, розкривають різноманітні сторони селянського життя, ідеали селян, надії на краще майбутнє і особливо всі процеси хліборобської праці. В поемі "Веселі жебраки" автор змальовує життя безземельних селян, позбавлених можливості працювати на ріллі і приречених на скитання та злідні. Твір відзначається багатством жанрових сцен і яскраво виявленим національним кольоритом.

Писав Роберт Бернс і патріотичні поезії. В поемі "Шотляндська слава" виспіував він давню славу вільної Шотляндії, в поемі "Брюс до шотляндців перед боєм коло Баннокберна" вивів національного героя Роберта Брюса (якого згодом яскраво змалювала Леся Українка), пройнятого ідеєю боротьби за волю. Устами Брюса закликав поет до єдності в змаганнях за свободу і готовості офірувати собою, щоб у лавах борців залишалися лише герої, ті, що прагнуть волі та щастя для батьківщини і не вагаються віддати за це своє життя. Взірцем для них мають стати подвиги давніх героїв, але не кайдани їх нашадків. Жертви потрібні для прогнання поневолювачів і лише меч принесе волю народові.

Визвольна боротьба Північної Америки за свою незалежність, сучасником якої був Роберт Бернс, була для нього зразком того, що мало здійснитись і на його батьківщині. Тому будький компроміс з гнобителями був для поета найбільшим злочином. У своїй "Відповіді вірнопідданим уродженцям Шотляндії", тобто тим своїм землякам, що, живучі як бездержавний народ, задоволені своєю долею, Бернс засуджує їх і з притиском наголошує, що ні гроші, ні час не захищать їх від сорому.

Природа Шотляндії так само знайшла в особі Бернса свого визначного мистця. Недарма він сам порівнював себе з Еоловою арфою, що грала при найменшому подуві вітерця. З великою майстерністю описував поет рідні краєвиди, села й містечка, ниви, де "зелень розкошує в росі", "конвалії хитають голівками", "фіялки ллють пахощі у лісі", де "дрозд з коноплянкою співає", "грають качки в очереті", "жайворонок з зорею тріпоче з піснею в небесах". Згадує він і квітку, зрізану на полі плугом і зруйновану пташине кубельце. Але краєвид Бернса не віддільний від людини. На тлі природи поет виводить селянина під час праці чи відпочинку. Навіть побачення закоханої пари не відрівнано від краси природи і відбувається серед колосся ячменю.

Сповнені правдою життя, глибоко національні поезії Бернса мали величезний успіх. Його збірка здобула нечувану популярність. Не було фармера, наймита, робітника, служниці, що не мали б цієї книги.

Слава Бернса швидко поширилась. Літературне товариство запросило його до Единбургу. Вальтер Скотт, тоді ще юнак, так описує зустріч з поетом: "Я був хлопчик років 15, коли Бернс приїхав до Единбургу, я цікавився ним і за знайомство з ним готовий був віддати все на світі. Я бачив його серед знаменитих літераторів. Звичайно, ми, хлопчики, сиділи збоку й мовчки дивились та слухали. Я пам'ятаю, як при погляді на гравюру, що зображувала вмираючого вояка, на очах у нього з'явились слози. Він був присадкуватий простий селянин, значно важкуватіший, ніж його представляють на портретах. Очі в нього були великі й чорні, і коли він говорив про щось з запалом, вони виблискували просто як вугілля. Подібних очей я справді ніколи не бачив. В Единбурзі до нього дуже заликались". Великим поетом визнав Бернса теж Віліям Пітт.

Внедовзі вийшов 2-ий том Бернсових поезій, а в 1791 році книга "Melodies of Scotland with Symphonies and accompaniments for the Piano-forte and Violin: the poetry by Robert Burns". До цього видання Бернс додав близько 100 пісень, що одразу набули величезної популярності і їх донині співають у Шотляндії. Мова його пісень — мова шотляндського селянства, а формою вони близькі до шотляндської народної балади.

Оспівуючи працю рільника, Бернс засуджував паразитарне життя аристократів та великих землевласників і писав спрямовані проти них влучні сатири. За це його усунули з літературного товариства. В поемі "Том О'Шентер" Бернс талановито пародіював стиль модних тоді в аристократичних колах романів, сповнених фантастикою і різними страхітливими пригодами.

Тяжкі умови праці, злидні, що переслідували його ціле життя, малі заробітки, одержувані від видань, зруйнували здоров'я Бернса і 21 липня 1796 року, в молодому 37-літньому віці він помер.

Для українського народу творчість Роберта Бернса дорога і близька. Всі найвизначніші поети України на чолі з Тарасом Шевченком вийшли як і Бернс, з надр свого народу і були народнimi спів-

цями, борцями за свою національну волю. В цьому Шотляндія має багато подібного до України.

Твори Бернса в 1879 — 1896 рр. перекладав українською мовою Іван Франко. В той самий час Бернсові поезії перекладав і Павло Грабовський.

На відзначення 200-ліття з дня народження Роберта Бернса УВАН у Канаді виславло до музею Бернса в Аллоуа фотостат Бернсівих поезій у перекладі Івана Франка. В цьому музеї він є найстарішим слов'янським перекладом творів Бернса.

З нагоди того самого ювілею УВАН у Канаді також видала працю проф. Ярослава Рудницького "Бернс і Шевченко", що є першою цього роду студією. В своїй праці, подавши докладний життєпис Бернса, автор згадує дотеперішні досліди західно-європейських учених, які порівнювали творчість Бернса і Шевченка. Такими дослідниками були проф. Р. В. Сетон - Ватсон, автор передмови до виданої в 1936 році в Празі книги проф. Дмитра Дорошенка "Тарас Шевченко, національний поет України" і професор Лондонського університету В. К. Матьюс, що написав брошуру "Тарас Шевченко: Людина і Символ", яка вийшла в 1951 році в Лондоні. Обидва автори висловлюють подібні думки, зокрема останній відзначає, що Шевченко був очевидно другим Бернсом, але впливовішим за нього, бо Бернс жив у добу просвіти, коли долею поневолених народів щойно починали зацікавлюватись. Знайшовши багато аналогій у житті обох поетів, проф. Матьюс знаходить і багато різниць, хоч би те, що Бернс ціле життя був вільною людиною, тоді як Шевченко провів на волі фактично лише 9 років свого життя. Однак, підневільне становище збуджувало у Шевченка гаряче співчуття і любов до також поневоленого рідного народу. Різнило долю обох поетів ще й те, що Бернсова воля ніколи не була загрожена в'язницею, а Шевченка воля була лише коротким інтервалом у його житті.

Порівнюючи обох поетів, проф. Рудницький зазначає, що подібність у їх творчості виявляється насамперед у перевазі національної тематики над універсальною, в близькості до народної творчості у формі й стилі. Більшість творів Бернса написана на побутові теми, але вони не мають такого трагічного змісту, як Шевченкові "Катерина" чи "Наймичка". Умови життя обох поетів були різні і це позначилось на їх ідейному і мистецькому сформованні.

Поеми Бернса з історичного минулого Шотляндії, звідки він черпав приклади для боротьби з сучасним поневоленням рідного народу, наближають його до Шевченка. Обидва поети бачили, що тільки боротьба принесе волю їх народам, і стояли на платформі безкомпромісового спротиву поневолювачам. Передумовою успіху в змаганнях за волю обидва вони вважали внутрішню згоду, рівність і братерство і в цьому питанні мали однакові погляди.

В день 200-ліття з дня народження Роберта Бернса ми шануємо його пам'ять і бажаємо, щоб спадщина цього шотляндського Шевченка була якнай ширше відома нашому народові.

Сергій Голубенко

Олександр ДОВЖЕНКО

Автобіографія*

Народився я 30 серпня 1894 року на околиці невеликого повітового містечка Сосниці на Чернігівщині, що звалося В'юнище, в родині хлібороба Петра Семеновича Довженка, який належав до козацького, як на ті часи, стану.

Землі у нас було сім чи сім з половиною десятин. Земля була не дуже родюча, і тому, щоб підтримати своє натуральне господарство, батько ще наймався в підводчики та столярувати.

Батьки були неписьменні. Неписьменні були батько, мати, баба і прабаба. Дід був письменний, і йому батько не міг простити своєї темноти. Дітей мали багато — чотирнадцять — перемінний склад, з якого залишилося двоє — я й сестра (нині лікар). Решта померли в різний час, майже всі не досягнувши працездатного віку. І коли я зараз пригадую своє дитинство і свою хату, і завжди, коли б я їх не згадав, в моїй уяві — плач і похорон. І перша телеграма, одержана в нашій хаті, повідомляла про смерть моого брата — вантажника в Ростові. А я й досі не можу дивитися на похорони. А тимчасом вони проходять по всіх моїх сценаріях, по всіх картинах.

У всіх моїх фільмах є розлука. Герої прощаються, поспішаючи кудись далеко, вперед, в інше життя — невідоме, але принадне, краще. Вони прощаються поквапливо і недбало і, відірвавшись, не оглядаються, щоб не розірвалося серце, а плачуть оті, що залишаються. Це — моя мати. Народжена для пісень, вона проплакала все життя, проводжуючи назавжди. Так питання життя і смерти вражали, очевидно, мою дитячу уяву, що й залишилося в мені на все життя, пронизуючи в найрізноманітніших виявах мою творчість.

Так у нечисленному ряді жіночих образів образ матері заступав собою всі інші. Дід у фільмі "Земля" — це мій покійний найдобріший дід Семен Тарасович, колишній чумак, чесний і незлобний. Від нього в мене в картинах завжди з любов'ю написані образи дідів. Це теплота дитинства. Діди мої — це щось подібне до призми часу. І саме тому мені образ Боженка було легше створювати, ніж образ Щорса.

Друге, що в моєму дитинстві було вирішальним для характеру моєї творчості, це любов до природи, правильне відчуття краси природи. У нас була казкова сіножат' на Десні. До самого кінця життя вона залишиться у моїй пам'яті як найкрасивіше місце на всій землі. З нею в мене зв'язані і перше рибальство, і ягоди, і гриби, і перші мозолі на дитячих руках, бо ми не були дачниками. Я не бачив її вже двадцять п'ять років. Я знаю, що вона стала іншою, бо став іншим і я, і дивитися мені на неї не треба. Вона живе вже в творчості.

Я завжди думав і думаю, що без гарячої любові до природи людина не може бути мистцем. Та й не

*) Друкується з деякими скороченнями.

О. Довженко. — Фото 1914 р.

тільки мистцем, особливо зараз, коли треба передбувати майже все — всі міста, коли наукі взагалі і зокрема інженерії архітектурі вперше надана можливість бути в чудовому гармонійному поєднанні з природою на радість людям.

Учився я в Сосницькій початковій, а потім у вищій початковій школі. Навчання давалося мені легко. Я був те, що звуться тепер відмінником; це мене часто-густо дуже бентежило. Мені здавалося, що вчителі самі щось не зовсім розуміють і тому їм здається, що я відмінник. Це почуття подиву, а іноді й гіркоти при оцінці тих або тих деталей моїх робіт я переживаю й тепер. Проте, якась частка пізнань мудrostі промовляє свідомості — як же мало все-таки зроблено, як багато чого треба вчитися і як багато думати і знати, а не тільки відчувати, щоб досягти цілковитої виразності зображення.

Я говорив неодноразово на зборах і зараз не можу не сказати, пишучи про своє життя — я не зовсім люблю свої картини. Часом я їх не люблю зовсім. Я їх жалю, як дітей незgrabних і не досить вродливих, але моїх рідних. І мені здається до цього часу, що хороша, по-справжньому зроблена картина моя ще попереду.

В дитинстві у мене був певний нахил до спогляданості. Я був дуже мрійливим хлопчиком. Мрійливість і уява були такими сильними, що іноді життя, здавалось, існувало в двох аспектах, які змагалися між собою — реальному і уявному, що, проте, здавався нібито здійсненим. У мене не було пристрасти до чогось одного певного. Мені здавалось, що я все можу, що все легко, і мені хотілося бути

різним, хотілося начебто розділитися на кілька частин і жити в багатьох життях, професіях, країнах і навіть видах. Та загалом мої мрії у виборі майбутньої професії літали у сфері архітектури, живопису, мореплавства далекого плавання, розведення риб і учителювання. Можливо, що учителювання я тільки примислюю зараз до моїх тодішніх прагнень, бо воно було єдиним, чого я тоді досяг. Я вступив до Глухівського учительського інституту в 1911 році, не маючи повних шіснадцяти років. Цю школу я вибрал тому, що мав право “складати туди іспити”, а по-друге, там були стипендії по 120 карбованців на рік. Погоня за стипендією, тобто за можливістю вчитися, і привела мене до цього інституту. Тут я був наймолодшим. Найстарші, люди з п'ятирічним і навіть з десятирічним учительським стажем (народні школі), мали вже по тридцять чи й по тридцять два роки.

Мені важко було зближуватися з цими учителями-учнями і вчитися було важко. Моя підготовка до інституту була недостатньою, і склав я іспити, мабуть, випадково. Тому вчився я поганенько. Нерівно. Через те мені не дали стипендії, і перші два роки я перебивався уроками, а батько мій навіть продав десятину землі. Відкрайв від серця. Йому, неписьменному, жилося і тяжко і гірко, і так хотілося “вивчити свого сина на пана”.

Духова атмосфера в інституті була дуже тяжкою. Місто маленьке, “обивательське”. Інститут виховував добронравних, політично неписьменних, наївних учителів для вищих початкових шкіл. Учителі всі були чиновниками, а особливо директори. Інститут мав свою церкву. Ходити до неї було строго обов’язково...

Тут же в інституті я вперше познайомився з українськими книжками на квартирі у своїх товаришів. Це був “Літературно-науковий вісник” і газета “Нова Рада”, що видавалися, здається, у Львові і читалися у нас потай від педагогів, як щось рідне, але заборонене. Заборонено було в нашому середовищі і розмовляти українською мовою. З нас готували учителів — обрусителів краю. В Київській, Подільській і Волинській губерніях до нашої платні згодом додавалась якась надбавка, здається, вісімнадцять карбованців на місяць, — за обрусіння краю.

Я вийшов з інституту в 1914 році з умінням учити школярів, політично неписьменним і темним юнаком дев’ятнадцяти з половиною років; війну імперіялістичну сприйняв як обиватель, не критично, і перших поранених, які завалили місто Житомир, приголомшував вигуками “ура” і разом із своїми учнями і колегами закидав їх квітами. Я був учителем вищої початкової школи.

Тепер я іноді зустрічаю колишніх своїх учнів. Це вже немолоді люди різних професій. Я питую їх — чи був я хороший учитель? Кажуть — був не стільки хорошим учителем, як хорошим вихователем. Ці відповіді сповняють мене радістю. Навряд чи я був хорошим вихователем у звичайному розумінні цього слова. Я просто був молодим, не набагато старшим за них, був товариським, веселим, і вони були мені з усякого погляду ближчими

Д. А.

ЛЮДИ З ТОГО БОКУ

Не зовсім випадково натрапив я на групу совєтських туристів. Зустрів їх в одному музею. Спочатку я лише приглядався. Міг ствердити, що жінки майже не відрізняються від тутешніх жінок. Зате чоловіки мають щось специфічно совєтське і в убранині, і в обличчях.

Пізніше став я прислухатись до розмов. Говорили всі лише російською мовою. Вимінювались думками з приводу картин, різьби. Модерні речі їх разили. Навіть символічна фігура жінки з написом "Річка" викликала іздивання. Безпредметність інших творів викликала сміх. Адже ж це таке далеке від соцреалізму.

Твори старих майстрів оглядали з увагою і цікавістю. Чути запит: "Ти знаєш, що таке Голгофа?" — "Це місто в Сирії" — звучить пояснення. Чи не характерне це для підсовєтської людини і її загальної культури?

Чи справді через помилку одна особа з групи звертається до мене з питанням: "Здається, це розп'яття Христа і двох розбійників?"

Я стверджую, також в російській мові. Так нав'язується розмова.

Питаю, звідки група і який її склад? Виявляється, що сформувалась вона в Ризі і до неї належать люди різних національностей, але українців найбільше. Чи особа є також з України і чи говорить по-українськи? З Києва, але української мови не знає, бо народилась і довго жила на Уралі. Тоді я прошу вказати мені українців з українською мовою. Та доки це сталося, до нас приступило кілька інших осіб і почали "балакати" зі мною в нашій мові.

Незабаром коло мене зібралася невеликий гурт українців, білорусів, кавказців тощо. Він скоро розійшовся, але кілька осіб залишились зі мною. Мандруємо музеєм, вулицями і розмовляємо. Запитую туристів, чи не ставлю їх в тяжке положення своєю особою емігранта? Кажуть, що ні. Ім, мовляв, не забороняється мати контакт і з сторонніми людьми. Один із співбесідників витягає альбом Києва, серію знимків, картки з написами в українській мові і дарує мені. Інший за той час пріцілюється, щоб мене сфотографувати. Здається, йому це вдається. Це буде не перша і не остання моя фотографія у Советів.

Розглядаючи подарунок, я зауважую, що виглядає, ніби наша зустріч була завчасу передбачена. Співбесідники усміхаються, а я думаю про себе: видно сов. туристам наказано не оминати емігрантів.

Моя думка знаходить ствердження в тому, що мене гаряче запрошують приїжджати в Україну. Запевняють, що мені нічого там не загрожує. Треба лише написати Микиті Сергійовичу і все буде в порядку. Я висловлюю сумнів і зазначаю, що я не є "персона грата" для Советів. Тоді вони питают мое прізвище.

Яр СЛАВУТИЧ

СМЕРТЬ ІВАНА МАЗЕПИ

(Уривок)

Без перемоги і без слави,
Не на привіллі рідних трав, —
У хаті бідної Молдаві
Творець козацької держави
Іван Мазепа умирав.
Стояли мовчки надовкола
Повиті жалем козаки,
На рубцоваті смаглі чола
Струмили відбліски свічки.
Та ось важкі тружденні руки
Звелись поривно, як колись,
І для останньої науки
Слова прощання попились:
"Під пануванням лихоліти
Я домагавсь козацьких прав
І всенародної просвіти
По школах широ пильнував,
Щоб — опоганений Москвою —
Наш край до світлої мети
Під нечужою булавою
Як за Богдана, повести.
Нехай же кріпне й ваше серце
І ваша буйна голова
У мирний час і в битві-герці
Не забуває ці слова:
На слугування Україні
Своє життя, свої думки,
Душі горіння, гнів палкий, —
Усе віддати ви повинні..." —
І гетьман змовк. Важкі повіки
На очі тихо опустив
І, заспокоєний, навіки
Сумирно-вільним сном спочив.
І хоч навкіл мовчали браття,
Та дві свічі у головах
Палали владно, як багаття,
Як не погашене завзяття
В полтавській битві на степах.

1941

Моєю тактикою в стосунках з совєтськими людьми є: не ховатись ані з моєю особою, ані з моїми поглядами, але не накидатися з ними. Тому я зразу зазначаю, що не маю наміру агітувати їх, але висловлюю мої думки без огляду на те, чи вони їм милі. Мій досвід каже мені, що при такій постановці справи вдається найбільше використати зустріч з земляками.

Почувши мое прізвище, один з слухачів заявив, що він знає мене. Адже ж я є міністром УНРади. Мене це трохи заскочило, я вніс поправку, зазначивши, що колись був членом ВО УНРади, а тепер ним не є.

— Посварились? — питає співрозмовець, але зараз же пригадує собі, що "мельниківці" вже давніше виступили з УНРади. Така поінформованість мене дивує, але пізніше вона знаходить своє пояснення.

Д. А.

ЛЮДИ З ТОГО БОКУ

Не зовсім випадково натрапив я на групу советських туристів. Зустрів їх в одному музею. Спочатку я лише приглядався. Міг ствердити, що жінки майже не відрізняються від тутешніх жінок. Зате чоловіки мають щось специфічно советське і в убранині, і в обличчях.

Пізніше став я прислухатись до розмов. Говорили всі лише російською мовою. Вимінювались думками з приводу картин, різьби. Модерні речі їх разили. Навіть символічна фігура жінки з написом "Річка" викликала іздивання. Безпредметність інших творів викликала сміх. Адже ж це таке далеке від соцреалізму.

Твори старих майстрів оглядали з увагою і цікавістю. Чути запит: "Ти знаєш, що таке Голгофа?" — "Це місто в Сирії" — звучить пояснення. Чи не характерне це для підсоветської людини і її загальної культури?

Чи справді через помилку одна особа з групи звертається до мене з питанням: "Здається, це розп'яття Христа і двох розбійників?"

Я стверджую, також в російській мові. Так нав'язується розмова.

Питаю, звідки група і який її склад? Виявляється, що сформувалась вона в Ризі і до неї належать люди різних національностей, але українців найбільше. Чи особа є також з України і чи говорить по-українськи? З Києва, але української мови не знає, бо народилась і довго жила на Уралі. Тоді я прошу вказати мені українців з українською мовою. Та доки це сталося, до нас приступило кілька інших осіб і почали "балакати" зі мною в нашій мові.

Незабаром коло мене зібралася невеликий гурт українців, білорусів, кавказців тощо. Він скоро розійшовся, але кілька осіб залишились зі мною. Мандруємо музеєм, вулицями і розмовляємо. Запитую туристів, чи не ставлю їх в тяжке положення своєю особою емігранта? Кажуть, що ні. Ім, мовляв, не забороняється мати контакт і з сторонніми людьми. Один із співбесідників витягає альбом Києва, серію знимків, картки з написами в українській мові і дарує мені. Інший за той час пріцілюється, щоб мене сфотографувати. Здається, йому це вдається. Це буде не перша і не остання моя фотографія у Советів.

Розглядаючи подарунок, я зауважую, що виглядає, ніби наша зустріч була завчасу передбачена. Співбесідники усміхаються, а я думаю про себе: видно сов. туристам наказано не оминати емігрантів.

Моя думка знаходить ствердження в тому, що мене гаряче запрошують приїжджати в Україну. Запевняють, що мені нічого там не загрожує. Треба лише написати Микиті Сергійовичу і все буде в порядку. Я висловлюю сумнів і зазначаю, що я не є "персона грата" для Советів. Тоді вони питают мое прізвище.

Яр СЛАВУТИЧ

СМЕРТЬ ІВАНА МАЗЕПИ

(Уривок)

Без перемоги і без слави,
Не на привіллі рідних трав, —
У хаті бідної Молдаві
Творець козацької держави
Іван Мазепа умирав.
Стояли мовчки надовкола
Повиті жалем козаки,
На рубцоваті смаглі чола
Струмили відбліски свічки.
Та ось важкі тружденні руки
Звелись поривно, як колись,
І для останньої науки
Слова прощання попились:
"Під пануванням лихоліти
Я домагавсь козацьких прав
І всенародної просвіти
По школах широ пильнував,
Щоб — опоганений Москвою —
Наш край до світлої мети
Під нечужою булавою
Як за Богдана, повести.
Нехай же кріпне й ваше серце
І ваша буйна голова
У мирний час і в битві-герці
Не забуває ці слова:
На слугування Україні
Своє життя, свої думки,
Душі горіння, гнів палкий, —
Усе віддати ви повинні..." —
І гетьман змовк. Важкі повіки
На очі тихо опустив
І, заспокоєний, навіки
Сумирно-вільним сном спочив.
І хоч навкіл мовчали браття,
Та дві свічі у головах
Палали владно, як багаття,
Як не погашене завзяття
В полтавській битві на степах.

1941

Моєю тактикою в стосунках з советськими людьми є: не ховатись ані з моєю особою, ані з моїми поглядами, але не накидатися з ними. Тому я зразу зазначаю, що не маю наміру агітувати їх, але висловлюю мої думки без огляду на те, чи вони їм милі. Мій досвід каже мені, що при такій постановці справи вдається найбільше використати зустріч з земляками.

Почувши мое прізвище, один з слухачів заявив, що він знає мене. Адже ж я є міністром УНРади. Мене це трохи заскочило, я вніс поправку, зазначивши, що колись був членом ВО УНРади, а тепер ним не є.

— Посварились? — питає співрозмовець, але зараз же пригадує собі, що "мельниківці" вже давніше виступили з УНРади. Така поінформованість мене дивує, але пізніше вона знаходить своє пояснення.

Розмова стає дедалі цікавішою, живішою, змістовішою. Обидві сторони свідомі, що когось перевонати не вдається. Але щось довідатись можна. А головне можна приглянутись до психології, спостерегти реакцію, перевірити позиції. Вже тому варто було піти нині до музею, який я оглядав вже багато-багато разів.

Моя завважа про те, що контакти українців з двох боків залізної заслони корисні й потрібні, знаходить схвалення співрозмовця. Ще б пак, це ж відповідає настанові Микити Сергійовича щодо коекзистенції. Але загадка про залізну заслону викликає заперечення. Адже ж вона не існує! І найкращим доказом того є ця наша зустріч. Всі можуть їхати з СССР за кордон і всі можуть відвідувати СССР. Я залишаю це питання і шукаю іншої теми.

Користуючись доброю атмосферою, я заторкую дражливі теми, як от справу реформи середньої школи. Стараюся довідатись, чи не зменшиться число українських шкіл. Висловлюю побоювання. Мій співрозмовець твердить, що реформа не підважує рідної мови. При цьому вдає, ніби не знає де-в'ятої точки закону, прийнятого Верховною Радою УССР. Дальша розмова на цю тему виглядає безпредметною.

Вирине питання свободи взагалі і в СССР зокрема. Мої співбесідники або не розуміють цього питання, або утотожнюють свободу з економікою, соц. рівністю, навіть індустріялізацією. Або може роблять вигляд, що почивають себе в СССР справді вільними людьми. В кожному разі признаються, що там лаяти уряд не можна і схвалюють такий порядок. Я не настоюю і переходжу до іншої теми.

Коли мова зйшла про українську культуру, мої співрозмовці зазначили з гордістю, що мають в Києві оперу, балет, що мають пресу й грубі місячники. Я наводжу статистику накладів, згадую брак технічної літератури, ба — навіть словників. Мене запевняють, що не було часу перекладати технічні видання на українську мову. Але пождіть ... Я бажаю успіхів, зазначуючи, що ми цінімо намагання Бажанів і Рильських боронити права

української мови і розвиток української культури, але бачимо, як це важко йде. Хвилина мовчанки.

Мої слухачі міняються. Одні, почувши моє здивування, що українці не говорять по-українському або мої запити про школу, поволі відходять. Але лишається одна особа, що виявляє найбільше певності себе. Це розумна людина, добре говорить по-українському, спеціаліст з марксизму-ленінізму. Він мусів студіювати націоналізм, а тому в курсі емігрантських справ.

— Жеретьесь — зазначує він іронічно, але не злобно. — А тим часом в СССР об'єднались всі українські землі. Приїздіть, самі побачите!

Певність нашого співрозмовця робить нашу розмову одвертою, невимушененою, цікавою. Я не криється з моїм націоналізмом, пояснюючи, що нині це є найбільша сила в світі.

— Але ж ні, — заперечує співбесідник, — не є клясова боротьба.

— В такому разі, чому Совети йдуть в колонії не з проповідю марксизму та комунізму, лише націоналізму? — Моє питання лишається без відповіді.

Надходить час, коли нам треба розлучатись. Завтра група рушає далі. Мій новий знайомий висловлює бажання надіслати мені дещо з сучасної літератури. Я радо згоджуся і дякую наперед. Для цього треба дати мою адресу. Та вона вже давно знана по той бік залізної заслони. Ми розходимось, стиснувши міцно один одному руки...

Відходжу з почуттям скоріше приємним. Міг ствердити, що підсоветські українці мають більше свободи руху і менше страху. Це наближує їх до вільних людей. Я відчув і, здається, дав відчути другим, що помимо режиму є щось більше і тривікіше, що єднає українців обабіч залізної заслони. Здається, мені вдалося дігкнутись душі підсоветського українця і дати відчути нашу спільність. Це збагачує мій внутрішній досвід. Ніщо бо не може, не мусить відчужити нас від тих, що лишилися в краю. Ми мусимо знаходити спільну мову.

Останні слова: Привіт Україні!.. Приїжджайте!

Кристофор ДОБСОН

Подорож по СССР ("ДЕЙЛ ЕКСПРЕСС", 18 ЧЕРВНЯ 1959 Р.)

Я плавав у Дніпрі між тими пісковими берегами, через які німці переходили в напрямку на Сталінград. Тепер тут не має бруду, і місцевість нагадує Саутенд (курортне місто в Англії, — Д. Б.). Тут продають морозиво, содову воду, і київські хлопці опалюються з своїми дівчатами — найгарнішими дівчатами, яких мені доводилося зустрічати в Советському Союзі. Вони і мусять бути найгарнішими, бо Україна для Советського Союзу є тим, чим є Франція для Європи. Вона (Україна — Д. Б.) має таку ж територію, приблизно таку ж кількість населення, а сам Київ (столиця) схожий на французьке місто. Він потопає в зелені, лежить на горбах. Це місто церков, квітів і тополь. Він наба-

гато гарніший за Москву, має чудові будинки, ауру вишуканості і доброго смаку, навіть елегантності. Тут зовсім інакше, як було в Сибірі, де я востаннє подорожував. Тут найстаріша, найцивілізованіша частина Росії. Тут життєвий пульс Советського Союзу. Звідси беруть 50% заліза, одну третю вугілля, 56% залізних руд, і вся країна уявляє собою колосальну зернову базу.

Я приїхав сюди потягом. Протягом 16 годин ми їхали степами, відкритими просторами, де майже не зустрічаються дерева. Ці простори тягнуться сотні і сотні кілометрів через південнозахідну частину Росії. Ми їхали день і ніч, а околиці були все ті самі — простори чорнозему. Ми їхали з ком-

фортом. Залізничні вагони в Росії ширші за наші (англійські — Д. Б.), і в них вільніше рухатися. Потяг іде плавніше. В кожному вагоні є кондуктор, який готує постіль, подає чай. Я обідав у вагоні-ресторані, де подали кав'яр, огірок, суп і стейк. Все було чисте, свіжі накрохмалені простириала на лавці для спання, чистий рушник на подушці і сам вагон помальований у блакитний колір. Росіяни подорожують з приємністю. Вони ввесь час їдять, п'ють, грають на акордеонах і сміються.

Я зустрів літуна, який відійшов на пенсію і повертається до рідного села з своїм щеням. Це щеня, за його словами, тієї ж породи, що був "Лімончик", якого вислали з "Спутником II". Як тільки рушив потяг, літун переодягся у кольорову піжаму в смужках. Мене не здивувало, бо, очевидно, це цілком нормальне для тутешніх. Пасажири ходять по коридорах потягу в піжамах, жінки в шляфро-ках виходять на станціях за окропом для чаю.

Мене розбудив о 8 годині ранку кондуктор з чайником.

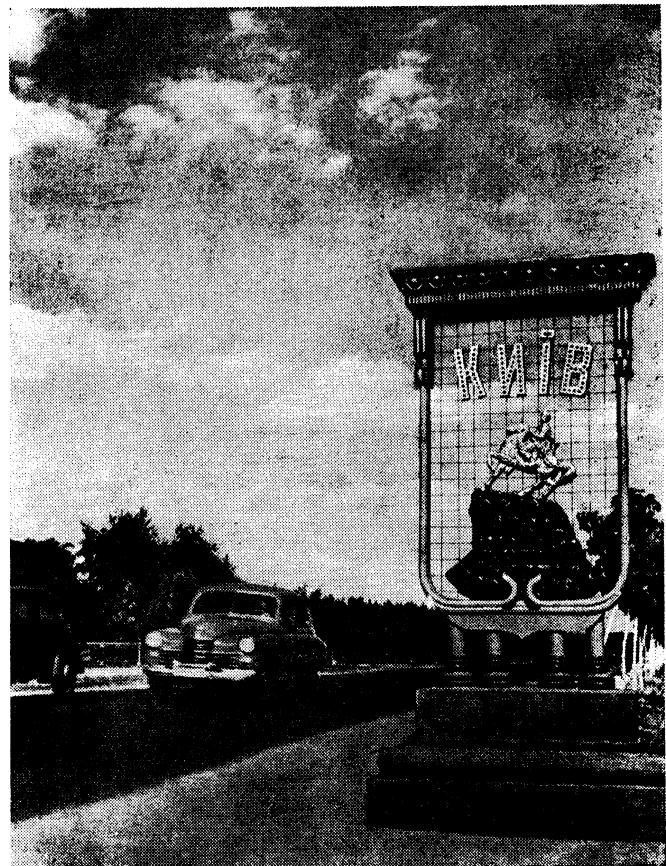
До Києва було година часу.

Українські представники влади знали, що я приїду, і від тієї хвилини, як я опинився в Києві, мене носили "на руках". Спочатку був влаштований огляд міста, старих храмів з чудовими блакитно-золотими банями. Вздовж бульварів, засаджених деревами, селянські жінки в білих хустинах продавали киянам, які стояли в чергах, трускавки. Далі ми побачили університет з червоної цегли, де сто років тому студенти робили повстання, і влада перефарбуvala будівлю в червоний колір, мовляв: "Якщо наші студенти не червоніють від сорому, то нехай червоніє наш університет".

Місто дуже постраждало під час останньої війни — і від німців і від політики "спаленої землі". Особливо постраждала Лавра, що стоїть високо над Дніпром. Вона надзвичайно гарна. Властиво, це комплекс церков. Найстаріша з них побудована в році 1051. В катакомбах я бачив мумії давно померлих ченців і келії аскетів, які були замуровані в стінах.

Одного я не побачив, — це яр, де німці замордували 140.000 киян, в більшості жидів. Зараз там розвивають сад.

Після того, як я обдивився місто, я зустрів Олександра Гаріжія, першого заступника міністра сільського господарства. Він виклав переді мною до головокружіння велику масу чисел і фактів, які мусіли довести, що він задоволений ходом роботи. З усіх статистичних даних мене зацікавило наступне: нові фарми, засновані на цілинних землях в Сибірі, зняли тягар з України, як постачальника зерна для Советського Союзу. Колгоспники тепер концентруються на виріб вигідних і різноманітних культур, особливо для годівлі худоби, для свиней, птиці. Колгоспна родина з двох-трьох осіб заробляє 8.000 карбованців на рік. Родина має також приватний наділ землі. Приватна ініціатива має досить розвитку. Колгоспники продають свої продукти на відкритому ринку. На Україні є 8.000.000 корів, з яких половина складає приватну власність. Той, хто виходить з колгоспу, має право взяти ли-

В'їзд до Києва.

ше те, що він дав до колгоспу при вступі, не зважаючи на те, на скільки заможним став уже той колгосп.

Від сільського господарства ми перейшли до промисловості. Мене привели до Анатолія Барановського, високого добре одягненого чоловіка, одного з "господарів" українського Госпліану. Він виглядав енергійним і в кожному разі озброєним фактами. Він розказав, що в Києві відкрили першу у Советському Союзі крамницю, де можна брати речі на сплати. Цею крамницею керує дуже моторний продавець, який продаст Вам телевізійний апарат за 2.000 карбованців, доки ви встигнете сказати "ні". Барановський каже: "Це дуже добра ідея, крамниця працює добре і така система буде поширенна".

Україна, за словами Барановського, контролює 95% власної промисловості. Решта, тобто 5% контролюється Москвою. На Україні найвищий рівень життя в Советському Союзі. Тут вийшла несподіванка. Мій приятель запитав: "Якщо на Україні найвищий рівень життя, то чому ж у нашему готелі немає ані помідорів, ані огірків, ані славетної української шинки, яку завжди вихваляє Хрушчов?". Барановський виглядав здивованим. "Як то може статися? У нас досить огірків на експорт". Він зробив собі нотатки, і сьогодні вранці на снідання ми мали і помідори, і огірки, і шинку.

Ось і Україна, де люди говорять свою мовою, де часописи друкуються українською мовою, а також і російською, де дівчата гарні, де повітря як бальзам. Це старовинне місце християнства і ставропінна столиця Росії. Переклав: Д. Б.

СИТУАЦІЯ „НАЗДОГАНЯННЯ“ АМЕРИКИ

Коли СССР запустив першого сателіта Землі, багато хто в світі подумав, що це означає першість СССР в науці й індустрії. Потім комерційно-економічні неполадки в США підсилили пропагандивну картину, що советська Росія має на все відповідь. Ale факти відкривають іншу картину Советського Союзу — картину російської нації в труднощах, що не має певності ані щодо свого становища тепер, ані щодо майбутнього всупереч сугестії комуністичної пропаганди.

СТРАХ УРЯДУ

Світ, наприклад, вражений советською побудовою першого міжконтинентального балістичного набою з воднево-атомовим зарядом. Однака уряд, що володіє найновішою зброєю, живе в страху перед науковцями і робітниками, які виробляють цю зброю. Таємна поліція шпигує за цими робітниками. Право страйку, або навіть право зміни праці їм відмовлене. Уряд, що не обраний народом — боїться своїх підданих.

Інше советське досягнення, що вразило світ, це було пущення в рух одного з перших турбіно-ракетних повітроплавних засобів транспорту. Однака рідко коли згадується факт, що в СССР не існує справжньої свободи подорожі, ані для своїх громадян, ані для чужинців. Кремлівський уряд боїться дозволити народові вільно рухатись навіть у межах своєї батьківщини. Він боїться контакту советського народу з тими, що знаходяться поза його межами. Чому? Тому, що боїться порівнянь.

Советські керівники розуміють це: з усіх комуністичних країн, коли виникає нагода, робляться спроби втекти. Більше трьох мільйонів душ втекло із Східної Німеччини. Йде постійний потік утікачів із Тітової Югославії. Советський уряд боїться масової втечі громадян, коли б відкрити грата.

ЧИСЛОВА СЛАБІСТЬ

Советська Росія покриває одну шосту земної поверхні. Має 200 мільйонів населення. Додавши комуністичний Китай і поневолені країни Сходу Європи, територія становить 1/4 земної поверхні з населенням в 900 мільйонів, — цебто 1/3 населення світу.

Москва вживає це число, щоб застрашити народ. Західня розвідка все таки менше вражена. З її погляду населення червоного Китаю, налягаючи на засоби, які не можуть забезпечити вищепрояктивного мінімуму свого населення, є гарантією безконечних турбот. Советський Союз, маючи великі простори Сибіру, мусить дивитися на червоний Китай, як на потенційного ворога, що хоче захопити ті простори.

В Східній Європі советська імперія тримає в неволі майже 100 млн. населення, більшість з якого наставлена суворо по-націоналістичному. Службовець, що дуже інтимно знайомий з європейськими колоніями советської Росії, пояснює:

“Хрущов стоїть за підкорення народів, що мають історію самостійності і часто доказане вміння боротьби. Тягар утримання цих народів на колоні-

яльному становищі збільшуватиметься з ходом часу”.

Ця оцінка вважає, що спротиву, саботажу і кінцевого вибуху не можна уникнути.

З 200 млн. населення в СССР близько половини є росіяни, решту становлять національні меншини, які говорять 70-ма різними мовами. Багато з цих груп були насильно залучені в склад СССР і далі прагнути до незалежності. Українці під час другої світової війни вітали гітлерівських окупантів як визволителів, поки націонал-соціалісти не зрадили їх. По всій території азіятацької Росії є неспокій. Картина, що її має світ про Хрущова як диктатора над уніфікованою і щасливою нацією, не віправдовується фактами.

ПРИОРИТЕТ МІЛТАРИЗМУ

Як же тоді пояснити великі технічні советські досягнення? Поінформовані західні службовці вказують, що домінуюча енергія країни спрямовується у відділи індустрії, що постачають червону вояччину. Перша її мета — виробництво зброї.

Гітлер з багато меншим населенням і меншими природними засобами створив повітряну силу і танкові корпуси, що були майже рівні для подолання всієї Європи включно з советською Росією.

Якби США приділили співірні порцію своєї національної енергії і засобів на озброєння — ще швидко створило б подавлячу перевагу.

МАРНУВАННЯ ПРАЦІ

Великою слабкістю советів є велике марнотратство людської праці. З робочої сили в 110 млн. осіб (порівняно до 68 млн. у США) 52 млн. працює в сільському господарстві; культивуючи 480 млн. акрів, вони не можуть забезпечити населення СССР нічим кращим, ніж низькоякісна дієта. Продукція харчів в СССР набагато відстає від США. В США 5,3 млн., або приблизно один з 13-х працюючих обробляє 319 млн. акрів так ефективно, що американський народ неспроможний спожити всієї своєї сільсько-господарської продукції.

Таким чином, після затруднення советських працюючих в сільському господарстві, лише 58 млн. лишається на всі інші роботи. В контрасті з цим США, з меншим населенням, мають майже 63 млн. осіб, — бл. 5-х млн. більше, ніж в СССР на несільсько-господарські роботи. Всупереч комуністичним обвинуваченням, що західні робітники експлуатуються, советські люди працюють тяжче і довше, заробляючи на прожиття, стандарт якого є одним із найнижчих у світі серед індустріалізованих країн.

ТРУДНОЩІ ТРАНСПОРТУ

В наш час транспорт і система зв'язку лежать в основі модерної нації. В СССР, що майже втричі більший від США, є всього 75.000 миль залізниці порівняно до 220.000 миль, що є в США. СССР має всього 131.000 миль покращених доріг. Викладені дороги знаходяться переважно біля великих міст. Міжміський шляховий транспорт в СССР майже не

існує. В порівнянні з цим США мають 2.300.000 викладених шляхів. Ними користується 56.000.000 пасажирських і 10.900.000 вантажних автомашин. Совєтською системою шляхів користується 700.000 легкових автомашин (половина з них є власністю уряду) і 2.800.000 вантажних автомашин. Повітряний транспорт в СССР, приблизно, становить 10% обсягу повітряного транспорту США.

Картина совєтського зв'язку також показує велику слабість ССР. Повідомляють, що має 2 мільйони телефонів у порівнянні з 64 млн. в США; 8 млн. радіоприймачів з додатком 23 млн. репродукторів (для певності, щоб недозволені програми не можна було слухати), в порівнянні до 140 млн. радіоприймачів, що є в ужитку США; два млн. телевізорів, в порівнянні до 47 млн. у США.

КУДИ СПРЯМОВУЄТЬСЯ МІЦЬ

В ділянці тяжкої індустрії, — сталь, нафта і енергетика, — ССР розвиває застрашуючу міць. Продукція сталі зараз дорівнює майже 50% продукції США. Виробництво нафти й електроенергії досягає 1/3 частини рівня США. Але велика пропорція совєтської сталі, нафтових продуктів іде на військові цілі та розбудову важкої індустрії, для потреб же цивільного населення майже нічого не лишається. А тому, що випуск сталі збільшився лише останніми роками, вона ще не надто увійшла в економіку країни.

На відміну до цього, велика частина сталі, нафти й електроенергії в США йде на цивільну економіку. Сталь уживається в будуванні міст, залізниць та індустрії. Здається, ще минуту покоління, поки економіка ССР зрівняється з економікою США.

Серйозною слабкістю ССР є неспроможність дати населенню рівень життя, що дорівнює бірівневі інших модерних націй. ССР — суворо поліційна держава створена експлуатувати поневолені народи для будівництва мілітарної машини. Пророчиста мета советів — домінанція всього світу.

ПРОБЛЕМА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Можна зрозуміти, чому зовнішній світ має властивість притягати ожебрачену націю. Майже вся заселена теперішня Росія лежить північніше Квебекської широти. Ледве 1/6 країни надається під сільське господарство. Ліси покривають 1/3 території. Великі території пустель і тундри. Опади на великій території незадовільні. Лише іноді знаходяться всі три фактори на одній території для успішного землеробства — родюча земля, дощ і тепла погода. Це, разом з невидайними совєтськими землеробськими методами і браком електрики, створює проблему у постачанні харчів достатньої кількості, яка (проблема) лишається не розв'язаною і на сьогодні.

Відчайдушне зусилля Хрущова розв'язати цю проблему розоранням цілини в Казахстані, на думку експертів, наштовхнулося на перешкоди. З чотирьох років, два роки там не дали врожаю. Життя на совєтській фармі примітивне, порівнюючи з американським. В ССР є всього 1 млн. тракторів, тоді як США мають їх 4.600.000. Багато праці на

селі ще виконується ручно і переважно руками жінок. Життя, — не розгинаючи спини в тяжкій праці, — доля совєтського селянина.

Мало з совєтських колгоспів мають електрику або проточну воду. Колгоспники живуть у дерев'яних халупах або ліплянках. Вони рідко бувають у місті. Підвода є їхнім засобом транспорту.

Совєтський селянин не може володіти землею, яку він обробляє. Він працює в колгоспі, або в совгоспі і одержує платню, як і фабричний робітник лише меншу. Мало в нього заохочення до працевидайності чи збільшення продукції. В наслідок цього совєтський селянин є ворогом комунізму — джерелом постійного страху керівників у Кремлі.

ЖИТТЯ В МІСТІ

Перенаселеність. Освіта обмежена. Продуктивність — мала. Життя для середнього міського робітника лише трішки краще. Люди живуть скучено в масивних обдертих спорудах. Середня житловий площа 52 кв. фути, менше половини площи звичайного домашнього килиму. В Москві німецькі спостерігачі бачили, як 10 або й більше сімей живуть в одній квартирі, яка ледве вважалася б за відповідну на одну бідну сім'ю в Західній Німеччині.

Совєтські школи випускають більше наукових робітників і інженерів від американських. Але уважніший розгляд чисел показує, що США з меншим населенням мають більше учнів у початкових і середніх школах, і на один млн. більше в університетах. США мають більше робітників з вищою освітою в ділянці здоров'я, сільського господарства та біологічних наук, ніж ССР. Совєтська освіта, як і багато інших аспектів совєтського життя, спрямовуються на військові і тяжкої індустрії цілі.

В продуктивності, — ключі до моці нації, — ССР відстає далеко позаду США. Тотальна вартість усіх товарів і послуг зроблених в ССР за один рік, є лише бл. 150 більйонів доларів. Тоді як тотальна вартість їх у США є близько 434 більйоні доларів. Навіть у тяжкій індустрії, яку Кремль висуває, ССР ще далеко позаду.

Решта індустріяльного зросту в ССР сповільнюється через брак робочої сили і застарілу машинерію.

Все це свідчить про неполадки в совєтській системі. Як стверджує італійський економіст:

“Це правда, що ССР не має економічних криз подібних до некомуністичних країн. Совєтський Союз у стадії перманентної економічної кризи. Навіть у періоді найглибшої депресії наш народ не жив так погано, як живуть совєтські народи ввесь час під своєю системою”.

ССР далеко не є тим колосом серед націй, якого вимальовують червоні пропагандисти. Замість того маємо картину хворого велетня, що живе в страху і наштовхується на економічні та політичні проблеми, які не можуть бути розв'язані під комунізмом.

(За “Ньюз енд Ворлд Репорт”
подав С. МАРЕНКО)

НА МІЖНАРОДНІ ТЕМИ

Порятунок у нейтралітеті?

Немов змора, питання це зависло в світі після того, як Хрущов почав розсылати свої послання, залякуючи європейські держави атомовим знищеннем у випадку війни. Громадська думка багатьох країн виразно хилила в бік нейтралітету, а старий англійський філософ Берtrand Рассел домудрувався до того, що краще для Англії буде одразу скаптулювати перед Сов. Союзом, ніж встравати у війну. В цей час упадку духа в швайцарській газеті "Нойе Цюрхер Цайтунг" з'явилася цікава стаття проф. д-ра Еміля Бруннера п. з. "Пацифізм, як причина війни", в якій автор, полемізуючи з пацифістами, нейтралістами, а то й звичайними страхоподібними — стверджує, що пацифізм скоріше може додійти до війни, ніж почуття сили й Доллесова політика "війни на вістрю ножа".

Приповідка каже: "Апетит приходить в час їжі". Так і в міжнародній політиці, особливо коли на світову арену виступив підгодований Заходом московсько-комуністичний імперіалізм. "Всякий вияв пацифізму", каже проф. Бруннер, "є лише водою на млин Сов. Союзу, який щораз більше стає нахабним в своїх домаганнях (стаття була написана перед берлінською кризою) і легко може зарватися, перетягнувши десь струну, і війна, всупереч побожним бажанням пацифістів і нейтралістів, вибухне з небувалою ще силою". Такою є провідна думка професора.

Різні школи

(Закінчення зі стор. 10-ої)

ється. Я нізащо не схотіла б пишного вінчання в церкві перед білого дня. Гільберт, я ніколи не думала, що у вас буде досить сміливості виступити з такою пропозицією. Давайте ошелешимо їх — це ж бо лише наша власна справа!.. Правда ж?

— Певна річ! — відповів Гільберт. — "Де я чув цей вираз?" — подумав він. — Зачекайте хвилину, Невада. Мені треба поговорити де з ким по телефону.

Він зачинився в невеликому кабінеті і викликав блискавиці небесні, сконденсовані в неромантичні цифри і літери.

— Це ти, Джек? Ти, сонний бурмиле! Так, прохинься, це я, та я ж, не чіпляйся до слів, зараз мені не до граматики. Я одружуюся зараз, негайно. Так! Збуди свою сестру... Не відбалакуйся!.. Захопи її з собою також — ти мусиш!.. Згадай Агнесі про те, як я врятував її з озера Ронконкома... Я розумію, що нерозумно нагадувати їй про це, але вона мусить піти з тобою. Так! Невада тут зі мною, чекає. Ми заручилися вже давно. Деякі застереження з боку родичів, ти розумієш, і ми вирішили діяти таким способом, як чуєш. Ми чекаємо тебе тут. Не дай Агнесі умовити себе — тягни її і все!.. Добре? Гаразд, старий! Я замовляю для вас візника, щоб гнав, як скажений. Дідько тебе не взяв, Джек, добрячий ти хлопчина!

У подібному тоні є друга стаття в тій самій газеті. Цього разу пише еспанський політичний емігрант, Сальвадор де Мадаріяга, закидаючи вільному світові, що своєю немудрою політикою восени 1956 року дався перемогти пацифістичним настроям, а тим самим підсилив апетит Хрущова. Свою прекрасну статтю автор закінчує запитом, скерованим до народів вільного світу: "що є кращим: жити, повзаючи навколошках, чи вмерти, твердо стоячи на ногах?"

Життя навколошках усміхається нейтралістам. Знову запитаємо — чи нейтралітет дісно рятує? Відповіді будемо шукати в недавній історії другої світової війни.

Чуючи себе непідготованою до війни у світовому маштабі, Італія гарячково намагалася відкласти термін "білого випадку" (Вайс Фалль) — під такою назвою був засекречений в оберкомандо вермахту момент збройного удара проти Польщі. — Зокрема італійський міністер закордонних справ граф Чіяно докладав зусиль, щоб принаймні відкласти початок війни, сподіваючись потім в переговорах з Англією і Францією уникнути зудару європейських країн, розколених на два ворогуючих між собою табори. З цією метою прибув 11 серпня 1939 року до Зальцбургу, де в той час перебував Гітлер зі своїм оточенням. Не добившись нічого позитивного в розмові з Ріббентропом, Чіяно на дру-

— Мій старий приятель Джек Пейтон буде тут із своєю сестрою через чверть години — пояснив він. — Але Джек вічно третясь-мнеться. Я подзвінів йому, щоб поспішав. Вони будуть через кілька хвилин. Я — найчасливіша людина в світі, Невадо!.. Що ви зробили з моїм листом?

— Я засунула його ось сюди, — сказала Невада, витягаючи лист з-під накидки.

Гільберт витяг листа із конверта і уважно прочитав. Тоді уважно, в задумі подивився на Неваду.

— Чи вам не здалося трохи дивним, що я запросив вас до себе в студію опівночі? — запитав він.

— Чому? Ні, — сказала Невада, широко розкриваючи очі. — Що ж тут такого, якщо я вам потрібна? В нас на Заході, якщо приятель посилає комусь терміновий виклик — здається, у вас це так називається — то негайно треба поспішати до нього і довідатися, що сталося. І там також у таких випадках іде сніг. Так що я нічого поганого не подумала.

Гільберт кинувся в сусідню кімнату і вийшов з неї, навантажений верхнім одягом, що міг захистити від вітру, дощу чи снігу.

— Одягніть цей плащ, — сказав він, подаючи його Неваді. — Нам треба буде пройтися з чверть милі. Старий мій друг Джек із сестрою будуть тут через кілька хвилин. — Він почав одягати важке зимове пальто. — Ага, Невадо! — сказав він. — Подивіться на заголовки на першій сторінці вечірньої газети он там, на столі. Там пишуть щось про

гий день зустрівся з Гітлером. Перебіг їх конференції знаходимо в записках тодішнього німецького амбасадора в Італії, Шмідта. Нас тепер цікавить та частина, що стосується напрямних політики Гітлера у відношенні сповидних нейтральних країн. Фюрер був переконаний, що Бельгія під тиском свого фландрського населення, займе дружню до Німеччини позицію й тоді її нейтралітет буде порушений Францією, так само як Голландія стане об'єктом англійської агресії. Для забезпечення себе від таких ворожих потягнень, Гітлер вирішив ліквідувати "фальшиві" нейтралітети, даючи водночас Італії вільну руку у відношенні до Югославії, нейтралітет якої також називав фальшивим.

Світова література має вже великий дорібок з історії другої світової війни. В останніх роках появилися два видання, присвячені справі нейтралітету. Говоримо тут про працю норвежця Ніая Орвіка "Занепад нейтралітету" (Осло, 1953) та англійського історика Арнольда Тойнбі "Війна й нейтральність" (видання Оксфордського університету). Перша праця є властиво докторською дисертациєю Орвіка і в першу чергу розглядає нейтралітет, як об'єкт міжнародного права, права і обов'язки нейтральних держав і врешті на прикладах США і Норвегії показує, як на практиці ті права і обов'язки зберігаються воюючими сторонами та самими нейтральними державами.

Виходячи з економічних заложень, Орвік стверджує, що "чистий" нейтралітет був можливим лише в часи меркантилізму (16 — 17 стол.), коли

вашу місцевість на Заході. Вам буде цікаво прочитати.

Він почекав із хвилину, вдаючи, що не може справитися з своїм пальтом, а тоді обернувся. Невада сиділа непорушно. Вона дивилася на нього прямим задуманим поглядом. Її обличчя, порожевіле від вітру й снігу, палало тепер ще сильніше. Але очі її були невеселі.

— Я хотіла сказати вам, — промовила вона, — у всяком разі, раніше, ніж ви... раніше, ніж ми... раніше... словом, взагалі раніше... Батько зовсім не посылав мене до школи. Тому я не можу ні написати, ні прочитати ні одного проклятого слова. Тепер якщо ви...

В коридорі на сходах почулися непевні кроки напівсонного Джека і бадьюрої, вдячної Агнеси.

V

Після церемонії, коли містер і місіс Гільберт Воррен їхали в спокійному екіпажі додому, Гільберт сказав:

— Невада, а ти хочеш знати, що я написав у листі, який ти одержала ввечорі?

— Пали, кажи! — сказала модела.

— Ось що там було написано, точнісінько до слова: "Моя дорога місс Воррен, ви мали рацію. То була гортензія, а не бузок".

— Ну, й добре, — сказала Невада. — Але це вже належить до минулого. І що не кажи, а Барбара пожартувала сама над собою.

Переклав з англійської мови
Вас. Онуфрієнко

не було ще такого економічного пов'язання держав, як це бачимо пізніше. В сучасну пору "чистий" нейтралітет немислимий. Може найбільше відчули на собі цю правду США з їх попередньою політикою ізоляціонізму.

Другою причиною кризи нейтралітету Орвік вважає занепад міжнародного права й етики в останню війну. Одна лише декларація нейтральності не може охоронити дану країну від брутального застосування сили воюючими сторонами. В часі другої світової війни нейтралітет порушували не тільки держави осі. Є всі підстави думати, що Гітлер заризикував окупацію Норвегії після того, як німецька розвідка викрила англійські пляни захоплення Норвегії й створення на її території випадової бази проти північних берегів Німеччини. Другою причиною, що спонукала німців до акції проти нейтральної Норвегії була контроля над вивозом шведської залізної руди через норвезькі порти.

Орвік закінчує свою працю ствердженням, що нейтралітет є можливим у час льокальних воєн. Тотальна війна (а це буде війна ідеологій) не пощаєть і не визнає жодного нейтралітету.

Друга згадана нами книжка має більш історичний, ніж теоретичний характер. Професор Тойнбі описує долю нейтральних держав: країн латинської Америки, Швеції, Швайцарії, Ірландії, Еспанії, Португалії й Туреччини. Перед очима читача ніби проходять сцени напруженої дипломатичної боротьби між воюючими сторонами за "душу" й матеріальні багатства нейтральних країн. Боротьба, яка в більшості закінчилася успіхом союзників і довела до того, що майже всі нейтральні держави порвали дипломатичні зв'язки з державами осі, а деякі оголосили їм війну.

Чистий, або т. зв. суверін, нейтралітет не був ніде дотриманий. Країни латинської Америки (за винятком Аргентини) доставляли союзникам стратегічні матеріали і не відмовляли гостинності союзним військовим розвідкам. Португалія дозволила на будову морських і летунських баз на Азорських островах, Еспанія давала притулок німецьким підводним човнам і віправила "блакитну дивізію" на східній фронт. Швеція пропустила через свою територію німецькі дивізії до Фінляндії. Швайцарія видала німцям зброю, відбрану інтернованим на її терені французьким і польським воякам після поразки Франції в 1940 році.

В стороні від подій були Туреччина й Ірландія. В противагу договорові Гітлер — Сталін Туреччина ще в 1939 році підписала оборонний договір з Англією й Францією та активно виступила проти Німеччини в лютому 1945 року.

Ірландський уряд затримав доброзичливий до держав осі нейтралітет, а по отриманні вістки про смерть Гітлера поспішив принести німецькому народові вислови свого "глибокого співчуття".

Такою була політика нейтральних країн у час другої світової війни. Яка доля може чекати їх, коли вибухне третя?

Причиновою "підбудовою" війни 1939 — 45 рр.
(Закінчення на 3-ій стор. обкладинки)

ВІДБУВСЯ СВІТОВИЙ КОНГРЕС УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА

Заходами Союзу Українок Америки скликано в Нью Йорку Конгрес Світової Федерації Українських Жіночих Організацій (СФУЖО), що відбув свої наради в приміщеннях Українсько-Американського Інституту та в Готелі Статлер-Гілтон від середи 24-го червня до суботи 27-го червня 1959 р.

Цей Конгрес звернув на себе увагу американського політичного світу та увагу всієї української еміграції у вільному світі.

В Конгресі взяло участь 80 делегаток з 4-х континентів земної кулі, а саме: Австралії, Європи, Південної Америки і Північної Америки.

Делегатки із 11 країн світу заступали 15 тисяч членства організованого в українських жіночих організаціях.

Конгресом проводила Президія в складі: пані Олена Залізняк, пані Савчук, пані Лотоцька, пані Павликівська, секретарювали пані: Пазуняк і Рачинська.

Крім цього на протязі цілого конгресу працювало ряд комісій.

Світову Федерацію Українських Жіночих Організацій очолювала пані Олена Залізняк. Заступниками є всі Голови краєвих жіночих організацій. На закінчення Конгресу Союз Українок Америки влаштував бенкет в готелі Статлер в честь делегаток конгресу.

В ньому взяло участь біля 450 осіб. В бенкеті взяли участь такі визначні особи американського світу: пані А. Статоні, заступниця голови Американської Федерації Жінок, пані Ка-роліна Сімон, секретар стейту Нью Йорк та інші.

Від українців вітали конгрес: д-р Степан Витвицький, п. О. Лисогір від УККА, проф. д-р Рудницький від УВАН.

Письмові привіти прислали: президент Двайт Айзенгавер, віце-президент Р. Ніксон, губернатор Рокеффелер, які були прочитані. Крім цього Конгрес отримав привіти від 16 губернаторів, 12 сенаторів і 31 конгресменів та сотні від інших організацій і установ.

Під час конгресу була влаштована виставка для показу праці української жінки у вільному світі. Виставку відвідали сотні гостей та багато американських громадян.

ШЕФ АМЕРИКАНСЬКОЇ РОЗВІДКИ ПРО МІЛІТАРНУ СИЛУ СССР

В зв'язку з недавньою конференцією міністрів закордонних справ у Женеві, до речі буде прислушатись до голосу шефа американської військової розвідки — одного з найближчих людей през. Айзенгавера — Аллена Даллеса. Ще задовго до початку женевської конференції він ось як оцінив мілітарний потенціал СССР:

1. Советська продукція призначена на військові цілі вдвічі перевищує таку ж продукцію у США.

2. Сила советської армії — два з половиною мільйони вояків; її вишкіл — всебічний, її зброя — змодернізована і пристосована до нуклеарної війни.

3. Хоч совети будують менше далекосяжних бомбардувальників, проте їх летунство наскрізь модерне, а головне зусилля спрямоване на уліпшення ракетної зброї.

4. США мають більш модерні, бо атомні підводні човни, проте совети мають 400 підводних суден, а з них 200 модерного типу.

5. Совети продукують далекосяжну ракетну зброю у великій кількості, бо такою зброєю можна взяти США під обстріл.

6. Загрожуючи США ужиттям такої зброї, вони стараються сконсолідувати під своїм впливом всі некомуністичні країни світу і зробити з них знаряддя своєї політики.

7. Перевага над советами в тому, що Америка має приязніх союзників, у той час, коли советські союзники співпрацюють з советами проти своєї волі, включно з Червоним Китаєм.

8. Маючи куди меншу промислову базу, совети продукують стільки ж, як США, але вся ця продукція спрямована на воєнні цілі, відбувається коштом потреб цивільного населення, яке живе на дуже низькому життєвому рівні.

9. Все ж таки у висновках своїх Аллен Даллес впевнєє, що совети не мають мілітарної переваги над Америкою і що вони не спровокують з розмислом війни проти США.

Закріпачення советської жінки

Советська пропаганда твердить, що прихід до влади большевиків, а, особливо, закінчена побудова соціалізму в ССР принесли жінці "розкріпачення". Однак, факти далеко розходяться з советським твердженням, і це не заважає щастливі жінки заховати советській пропаганді.

Якщо торкнутися соціального станову советської жінки, то матимемо картину двох, разючих протилежностями, фактів. З одного боку, в ССР існує цілий ряд законодавчих актів про працю, в яких значну роль відведено "охороні жіночої праці". З другого — трудова політика Кремля провадиться в напрямі, протилежному супроти власного законодавства.

У діючому нині трудовому кодексі, в розд. XIII, ст. 129, говориться:

"Забороняється застосування праці жінок ... на особливо тяжких і шкідливих для здоров'я виробництвах і підземних працях" (Скорочений збірник кодексів РСФСР, 3-те видання, М., 1930 р. стор. 81).

I, не зважаючи на це, в 1942 р. серед кочегарів парових котлів працювало 27% жінок, зварників металу — 31%, формувальників ручно-

формування — 32%, ковалів — 50% і вантажників до 40% (Вопроси труда в ССР, М., 1958 р., стор. 33).

Можна подумати, що ці дані стосуються до періоду війни, коли жінки повинні були замінити чоловіків, які пішли на фронт, і що тепер жінки не працюють на цих тяжких працях. Однак, повідомлення советської ж преси свідчать, що це не так. Багато жінок залишаються й далі на цій каторжній праці.

"За почином бригади Миколи Мамая гірняки почали давати щоденно вугілля понад пляном. Безперечно, це повинно прискорити виведення жінок з підземних праць. Але чому ж вони ще й досі там залишаються?" ("Літературна газета", 12.4.1958 р.).

В ухвалі НКТ ССР від 14.8.1932, яка не втратила своєї сили й тепер, "Про найбільші норми перенесення й пересунення вантажів дорослим жінкам" (Збірник законодавчих трудових актів, М., 1956, стор. 257) вказується, що граничні норми на одну жінку при ручному перенесенні вантажу по рівній площині є 20 кг.

У "Спискові особливо тяжких і шкідливих праць та професій", до

"Щасливі" радянські жінки на будовах.

Фото з київськ. журн. "Україна"

яких не допускаються жінки" (там само, стор. 259—261), говориться про неприпущеність жіночої праці при розвантажуванні вугілля з вагонів, варінні асфальту, на працях у ливарнях і т. д. Але та ж "Литературна газета", зачитована нами вище, говорить про те, що в ССР "жінок використовують на тяжких працях — вони тягають цеглу, рейки й шпалі, пхают вагонетки, навантажують шляк, бетон, зерно.

Далі газета пише про варіння жінками асфальту, про працю жінок формувальніками в ливарних цехах: "Це не легкий, не жіночий труд... Хіба лише на одному цьому заводі жінки працюють на формуванні?.."

А як справа стоїть у сільському господарстві? Тут нема шкідливих цехів, але, як вказує газета, "жінкам доводиться працювати на вантаженні й розвантаженні зерна, переносити тягари, доляки носять тяжкі бідони з молоком" ("Литературна газета", 12.4.1958).

Каторжний характер жіночої праці в ССР, наперекір усім галасливим твердженням советської пропаганди, виявляють такі факти:

"...у цеху за вібральницею за-кріплено понад тисячу квадратових метрів площа. Вона вимітає тирсу, наїдачний пил, міс підсібне приміщення. Ніякого натяку на механі-

зацио!.. Труд вібральниці низькооплачуваний, чи є потреба його механізувати?.. Чи може завод одержувати премії, якщо ливарні цехи його заповнені жінками, якщо на подвір'ї працюють вантажниці, якщо не створено нормальних умов праці для жінки?" ("Литературная газета", 12.4.1958).

Слабкий голос протесту "Литературной газеты" проти противозаконного використання жіночого труду на непосильних працях для них — не змінив і не може змінити існуючого стану.

З року на рік питома вага жінок серед робітників і службовців зростає. З 27% в 1929 р. вона зросла до 47% в 1958 р., а питома вага жінок серед усіх працюючих в ССР — до 53% (дані 1958 року за підрахунком дослідчого відділу інституту).

У 1956 р. в промисловості жінки складали 45% всіх працюючих, на будівництві — 31%, на транспорті — 33%, у совгоспах і підсібних сільсько-господарських підприємствах — 43%. У колгоспах більш половини працюючих також складають жінки. В Туркменській ССР в сільському господарстві в 1957 р. жінки складали 55% усієї робочої сили ("Туркменская искра" 8.1.1958 р.).

Згадуючи про зайняття жінок у сільському господарстві, советська преса пише, що "головна сила в цьому господарстві — жінки" ("Крестьянка", ч. 1, 1958, стор. 7).

Таким чином, у народньому господарстві ССР питома вага жінки на сьогодні більша, ніж чоловіка.

Природно, що керівництво ЦК КПСС ніколи не піде на дійсне "розкріпачення" жінки, тобто на звільнення від тяжкої праці половини осіб, зайнятих у сільському господарстві. Звільнення жінки від непосильної праці наполовину знизило б господарську (в переносному значенні — військову) міць країни.

Навпаки, у зв'язку з затвердженням нового семирічного пляну, що передбачає мобілізацію усіх трудових резервів, советська жінка не може й мріяти про якенебудь поліпшення свого стану протягом ряду майбутніх років.

Трудова політика партійного советського керівництва вже тепер докладає всіх зусиль для ще більшого закріпачення жінки.

Яскравим прикладом цього може бути відозва дівчат Акмолінсь-

кої області, продиктована, безперечно, ЦК КПСС, яка повинна розгорнутися в широку масову мобілізацію дівчат країни на освоєння цілинних земель Казахстану.

Під час праці ХХІ з'їзду КПСС дівчата Акмолінської області звернулися з закликом до всіх дівчат країни іхати в Казахстан, щоб, "не цураючись ніякої праці, освоювати своїми руками степ" ("Комсомольская правда", 4.2.1959 р.).

"Не цураючись ніякої праці" — це означає: не цураючись і тяжкої праці, забороненої офіційним законодавством про охорону жіночого труду. У відозві не заховано, що дівчата на цілині працюють як каменярі, мулярі, пічники.

Мобілізуючи дівчат на тяжку працю в казахстанські степи, партійне керівництво пробує їх спокусити тим, що ім там допоможуть "одержати потрібний фах". Які перспективи одержати фах, можна бачити з самого заклику.

У ньому говориться про життєвий успіх і "ріст" комсомолки Маші Петухової: "На цілині вона стала причіплювачкою, закінчила курси трактористів", а раніше — "дівчина жила в Москві, була радіооператором на Внуковському летовищі" (!).

ЦК ВЛКСМ уже "схвалив патріотичний рух" акмолінських дівчат і дав розпорядження віправити першу партію на цілину — 25,000 дівчат ("Комсомольская правда", 8.2.1959 р.).

Щоденна советська преса рябіє матеріалами, склерованими на популяризацію чергової методи утримання советської жінки.

За найскромнішими підрахунками дослідчого інституту, в зв'язку з семирічним пляном, питома вага жінок у загальній чисельності робітників та службовців у 1960 р. досягне 51%, у 1965 році — 52%, в загальній чисельності працюючих у всьому народньому господарстві — відповідно 54 і 55%.

Якщо в 1958 році 73% усіх жінок в ССР було зайнято в народньому господарстві, то в 1965 році цей відсоток досягне 80%.

На противагу пропагандивним заявам про "дивовижне" щастя советської жінки в семійно- побутовому розумінні, неприхованим фактом є те, що, власне, тут стан жінки в ССР більш, ніж трагічний.

В ССР понад 34 млн. дітей дошкільного віку і бл. 21 млн. дітей-

школярів до 12 років не можуть бути забезпечені належним материнським вихованням і доглядом, тому що їхні матері постійно зайняті на праці на виробництві або в колгоспі.

Не можуть діти одержати й належного догляду в дитячих садках та яслах, в яких в 1957 р., наприклад, було місце — у перших лише 1,048 тисяч, а в других — 2,060 тисяч ("Вопросы труда в СССР", М., 1958, стор. 77).

Замість полегшити участь жінки, зусилля керівництва ЦК КПСС спрямовані в протилежний бік. "Комсомольська правда", 4.2.1959 р., накидаючись на прагнення жінок приділяти більше уваги сім'ї, обурюється, що "комсомолки після одружения примушенні перетворюватись на домашніх господарок" (!).

Можна навести тисячі прикладів немилосердного каторжного використування в ССРР жіночого труду, їхнього уярмлення в сімейному і побутовому розуміннях.

Советська пропаганда, щоб сковати ці потворні явища, на кожному кроці намагається ідеалізувати й романтизувати тяжку долю мільйонів советських жінок-рабинь. Прикладом цього може бути повість В. Катаєва "Жінка" (Изд-во Советский писатель, М., 1957 д.), позитивним героєм якої є дівчинка.

Вона працює. Вона така маленька, що для неї біля станка поставлено скриньку, і лише тоді вона може працювати. Одягнута у велику шинель з закачаними рукавами. Лютої зими вона годинами простоює за станком у гумових тапочках. Вона застужена, у неї відморожені руки.

Це свідчить про те, що не тільки дорослі жінки, але й дівчатка-підлітки є жертвами комуністичної жорстокості і зневаги до людини.

Советська статистика повідомляє, що в 1940 році, тобто ще до війни, питома вага підлітків у загальній чисельності робітників та службовців у промисловості складала 6%. У 1942 р. вона піднялася до 15%.

Підрахунки показують, що питома вага підлітків у числі всіх робітників та службовців ССРР у 1958 р. складала 10%, а до 1960 року досягне 15%, тобто рівня періоду війни.

Треба мати на увазі, що серед підлітків є 50% дівчат.

На тлі повного уярмлення советської жінки, на тлі ще більшого за-

кріпачення її в ім'я виконання новогого семирічного плану абсолютним фальшем звучить заява голови ВЦСПС В. Гришина:

"Особливу увагу профсоюзи звертають на поліпшення праці жінки. Вони ретельно стежать за виконанням законодавства, яке передбачає особливості жіночої праці" ("Советская женщина", ч. 3, 1958).

Але "Літературна газета" (12. 4. 1958 р.), кажучи про використання жінок на заборонених для них тяжких працях констатує:

"Нічого за рік не змінилося!"

I не зміниться аж доти, поки в країні буде існувати диктатура. Ніякі голословні твердження її зусилля советської пропаганди не зможуть довести протилежного, не зможуть заперечити доведеного советською дійсністю факту небаченого у світі знущання з жінки.

ІС

АГРОМІСТА БУДУЮТЬСЯ?

На основі повідомлень советської преси виходить, що побудова "фабрик виробництва хліба", себто агроміст, є вже в першій стадії творення. В Україні, яку в цій ділянці зроблено "піддосявідним кріликом", зорганізовано 600 міжрайонових установ, що вироблятимуть відповідні будівельні матеріали для 70% усіх колгоспів. Спеціальна державна установа, що опрацьовує проекти та пляни розміщення агроміст, має осідок у Москві. Якщо б за семирічку вдалося здійснити цю старту мрію Хрущова, тоді селянство було б усесіло узалежнене від держави. Варто пригадати, що за життя Сталіна Хрущов уже раз виступав з тим самим проектом, але тоді ЦК партії його відкинув.

ОГОЛОШЕННЯ

Вийшло друком друге видання брошюри В. Гришка

"ХТО З КИМ І ПРОТИ КОГО?"

Придбати можна у всіх Краєвих Представництвах ВО та Т-вах

Сприяння ЮНРаді
та Прихильників УНР.

Ціна 25 amer. центів або відповідно в іншій валюті.

З ЖИТТЯ ФІЛІЇ ОДУМ-У В ЧІКАГО

31 липня ц. р. чікагська філія ОДУМ-у відбула річні загальні збори в своїй домівці при Артіжен і Потомек вулицях. Головою зборів було вибрано Ол. Коновал, а секретарем Віру Лукаш. Голова філії Віктор Білоус подав коротко звіт про діяльність філії за його каденції, а Олександер Луппо фінансовий звіт. Філія ОДУМ-у брала участь у всіх національних святах, що їх відзначало Демократичне Об'єднання міста Чікаго, як от День Незалежності та Самостійності, День Української Армії, роковини Симона Петлюри тощо. Філія брала активну участь у прийнятті Голови Української Національної Ради Івана Багряного. На банкеті, влаштованому в його честь, Галина Бойко, Марія Пилипенко та Василь Коновал вручили гостеві від філії букет квітів.

Також філія влаштувала вечір музики, пісні, поезії та гумору. Хоч Чікаго на 1000 миль віддалене від Глен Спей — місця зустрічі ОДУМ-у Америки й Канади — чотирнадцять одумівців з Чікаго взяло в ній участь, хоч не всі могли залишитися до кінця мистецької частини.

Після дискусії над звітами було вибрано нову управу в такому складі:

Олексій Коновал — голова,
Марія Шкрабець — секретар,
Віктор Білоус — заступник голови та організаційний реф.,
Борис Шерстюк — культ. освіт. референт.,

До контрольної комісії обрано таких осіб:

Олександер Луппо, Петро Завертайло, Микола Калюжний.

У біжучих справах було заплановано зустріч між Клівеландською та Чікагською філіями 22-23 серпня коло озера Паверс, недалеко від Чікаго.

16 серпня члени філії відбули прогулянку до озера Паверс, не звертаючи великої уваги на дощову погоду. Члени філії купалися, плавали човнами та грали волейбол.

Філія створила батьківський комітет та виховну раду у справі організації Юного ОДУМ-у. Вже зроблено запис членів до Ю. ОДУМ-у в найближчому часі Юний ОДУМ почне свою працю.

серця дає їй квітку", щоб інших осолодити.

Я не знаю особисто автора і не маю його адреси. Якщо ласка, то прошу прислати мені його адресу. Моя дружина цього року виплекала дуже багато квіток, і мої бджілки мали добру можливість збирати медок. Цей медок хочу вислати автоворі, щоб він думав, що це медок з його власної пасіки, і щоб був здоров і ще довго писав такі поезії.

Мирон Сурмач
Книгар-Пасічник

Від Редакції: Радо подаємо Вам адресу нашого співробітника Михайла Ситника:

Mr. M. Sytnyk,
1625 N. Oakway Ave.
Chicago 47, Ill. U.S.A.

**ЗБІРКА НА ПРЕСОВИЙ ФОНД
"МОЛОДОЇ УКРАЇНИ"**
(продовження з 59/60 ч. "М. У")

У передостанньому (59/60) числі "Молодої України" було подано списки жертводавців на пресовий фонд. З певних причин у списках сталися деякі неточності, а тому просимо вибачення у шановних збирщиків та жертводавців.

Збіркова листа ч. 1, збирщик Г. Романенко, Торонто, а не О. Кизим, як було попередньо зазначено.

Доповнення до поперед. списку:

П. Келембет	\$5.00
П. Чепурний	1.00
Григорян	1.00
Мандзюк	1.00
I. Боднар	1.00
А. Мелащенко	1.00
Костюк	1.00
М. Гава	1.00
М. Сеник	2.00
o. Д. Фотій	1.00

Д. Ярий	1.00
Л. Косач	1.00
Л. Головко	1.00
П. Слонецький	1.00
П. Оранський	1.00
I. Довгань	1.00
М. Смала	1.00
В. Жураківський	1.50
Вал. Павлюк	1.00
з попереднього разу	12.00
Разом	\$36.50

Збіркова листа ч. 2, збирщик П. Родак, Торонто.

Доповнення до поперед. списку:

R. Било	\$1.00
I. Дрозд	1.00
з попереднього разу	18.00
Разом	\$20.00

Збіркова листа ч. 3, збирщик О. Степовик, Торонто.

Доповнення до поперед. списку:

Ф. Кондратчук	\$1.00
з попереднього разу	36.00
Разом	\$37.00

Збіркова листа ч. 6, а не ч. 4, як було зазначено. Збирщик М. Клименко, Торонто.

Доповнення до поперед. списку:

P. Стародуб	\$1.00
A. Крамар	1.00
В. Усатюк	3.00
Рахліцький	1.00
I. Дубилко	1.00
В. Чміленко	1.00
M. Підлісний	1.00
M. Кузьменко	1.00
Макогон	1.00
Ф. Артеменко	0.50
В. Літвінов	1.00
з попереднього разу	4.70
Разом	17.20

Всім жертводавцям та збирщикам Редакція та Адміністрація висловлюють сердечну подяку.

Головна Управа ОДУМ-у Канади просить філії ОДУМ-у звернути решту збіркових листів разом з грішми в якнайближчому часі.

**У СПРАВІ КУПІВЛІ Й ПРОДАЖУ РЕАЛЬНОСТЕЙ
звертайтесь**

до

найбільшого українського бюро продажу реальностей

R. CHOLKAN Real Estate Ltd.

527 Bloor St. W.

Toronto, Ont.

Tel.: LE 2-4404

ГОТЕЛІ — КАМ'ЯНИЦІ — ДОМИ — ПІДПРИЄМСТВА

Єдина на вулиці Квін
українська крамниця меблів
і домашнього устаткування

**ALPHA FURNITURE
CO. LTD.**

735 Queen St. W.

Tel.: EM 3-9637

та

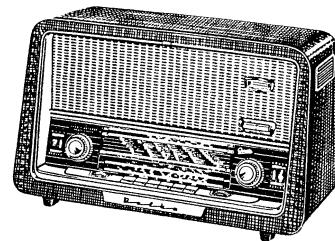
ALPHA WAREHOUSE

587 Queen St. W.

Tel.: EM 8-3336

Радіоапарат німецької марки

GRAETZ — POLKA.

Для тих, що бажають мати
щось справді надзвичайне.
Бездоганна звукова система
т. зв.

Concert Hall Diffusion System.

2 звукові реєстри,
6 автоматичних перемикачів
(push buttons)

та інші найновіші
удосконалення.

Також великий вибір апаратів
інших марок.

Звертайтесь до нас
за каталогами.

Крамниця Залізних Товарів

TAGLIETTI HARDWARE

1477 Dundas St. West

(біля Dufferin)

Tel.: LE - 6 - 3826

Власник: П. ГОЛОВАТИЙ.

Різне приладдя, скло, дитячі ровери.
Багатий вибір фарб, найкращих
фірм у Канаді

Flo Glaze i Love Brothers

Кухонне приладдя. Великий вибір
порцеляні та скляніх виробів.

Звертаємо увагу Шановних Читачів на нову адресу Редакції та
Адміністрації "Молодої України":
"Moloda Ukraina", Postal Station
"E", Box 8, Toronto, Ont., Canada.